

Sadržaj

Skraćenice	3
I. UVOD.....	4
II. METODOLOGIJA.....	6
III. Aktuelna Strategija omladine na Kosovu	8
IV. Vizija, strateški cilj i prioritetne mere	15
VIZIJA	16
Ciljevi.....	16
V. Mekanizmi sprovođenja i monitorisanja ocenjivanja	19
Mehanizam sprovođenja i koordiniranja.....	19
Nadgledanje i ocenjivanje	19
Prilog 1: Akcioni plan (2024-2026)	20
Prilog 2: Pasoš indikatora	37

Skraćenice

ASK	Agencija za statistiku Kosova
EU	Evropska unija
FES	Fondacioni Friedrich Ebert
DKM	Državna komisija za mlade
LSOA	Lokalni savet omladinske akcije
LGBTIQ+	Lezbejke, gej, biseksualne, transrodne, queer i interseksualne osobe (LGBTQI+)
M&O	Monitorisanje i ocenjivanje
MKOS	Ministarstvo kulture, omladine i sporta
NEET	Mladi ljudi koji nisu zaposleni ili koji ne prate nikakvo obrazovanje ili obuku
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
NVO	Nevladine Organizacije
OUN	Organizacija Ujedinjenih nacija
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i sigurnost
RCC	Savet za regionalnu saradnju
DSO	Državna strategija za mlade
PISA	Program za međunarodno ocenjivanje učenika
VRK	Vlada Republike Kosovo
UNDP	Program za razvoj Ujedinjenih nacija
UNICEF	Međunarodni fond Ujedinjenih nacija za decu
UNKT	Ekipa Ujedinjenih nacija na Kosovu

I. UVOD

Sa prosečnom starošću stanovništva od samo 26 godina (april 2011), ¹Kosovo je najmlađa zemlja na Zapadnom Balkanu i u Evropi.² Preko 477,000 mladih na Kosovu je starosti 15-29 godina, što čini oko 30% stanovništva ove zemlje. Ova demografska prednost nesumnjivo predstavlja jedinstvenu priliku za ekonomski i društveni razvoj zemlje. Ulaganja u kosovsku omladinu nisu samo politička odgovornost, ona su strateška potreba za razvoj cele države. Osnaživanje mladih, osim svog značaja u povećanju njihovog individualnog blagostanja i uspeha, takođe ima ključ za unapređenje napretka zemlje i izgradnju inkluzivnog i održivog društva. Dakle, današnji napredak u potencijalu mladih ljudi je nesumnjivo ključ za formiranje prosperitetnije budućnosti za kosovsko društvo uopšte.

Iako su poslednjih godina napravljena značajna poboljšanja u pravcu razvoja mladih na Kosovu, potrebno je efikasnije rešavanje glavnih izazova sa kojima se trenutno suočavaju (sažeti detaljnije u drugom poglavlju ovog dokumenta). Efikasno rešavanje ovih izazova, uključujući sve mlade ljude bez razlike, imperativ je za povećanje mogućnosti za njih da ostvare svoj puni potencijal i, samim tim, doprinesu razvoju cijele zemlje. Stopa nezaposlenosti mladih od 15-24 godine na Kosovu je pretrpela značajan pad u poslednjih deset godina (sa 55% u 2012. na 38% u 2021.).³ Međutim, još uvek treba da se radi na osnaživanju i ekonomskoj integraciji mladih ljudi, posebno devojčica i žena, etničkih manjina, mladih sa invaliditetom i drugih marginalizovanih mladih ljudi, koji doživljavaju veće stope socio-ekonomske isključenosti. Takođe je postignut značajan napredak u povećanju učešća u obrazovanju na svim nivoima. Međutim, prosek školovanje petnaestogodišnjih učenika na Kosovu je 5.3 godine iza proseka OECD-a u čitanju, matematici i nauci.⁴ Unapređenje kvaliteta obrazovanja (formalnog i informalnog) je više nego neophodno s obzirom na njegovu ulogu, kao ključnu snagu za osnaživanje mladih ljudi životnim veštinama, neophodnim za njihov lični i profesionalni razvoj, kao i njihovu bolju pripremu za sadašnje i buduće tržište rada⁵. Dakle, iako je opšte stanje zdravlja i bezbednosti mladih na Kosovu dobro, još uvek postoji potencijal za poboljšanje usluga, koje se pružaju u ovim oblastima, posebno onih koje imaju za cilj prevenciju i lečenje mentalnog zdravlja, pitanja seksualnog zdravlja i reproduktivne bezbednosti (uključujući uznemiravanje, nasilje, itd.), kao i upotrebu ili zloupotrebu različitih narkotičkih supstanci. Kosovo je takođe postiglo napredak u poboljšanju omladinskih politika. Ali, uzimajući u obzir visok potencijal mladih u pozitivnoj promeni društveno-političkih prilika na Kosovu⁶, njihovo osnaživanje za učešće u procesima donošenja odluka i politike, predstavljanje i aktivno građanstvo je neophodno za stvaranje progresivnog i kohezivnog društva, spremno za suočavanje sa globalnim promenama, uključujući klimatske i tehnološke.

¹Agencija za statistiku Kosova (ASK): Popis stanovništva, domaćinstava i stanova na Kosovu, 2011.godine.

²Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, mladići i žene mlađi od 29 godina čine oko 55.4% stanovništva Kosova. Od toga je 28% mladih od 15 godina, 19.3% starosti od 15-24 godine, dok je 8,1% starosti od 25-29 godina, što zajedno čini oko 42% .adno sposobnog stanovništva.

³Kosovska Agencija za statistiku: Anketa radne snage 2021.

⁴OECD REZULTATI PISA 2018. [Performansa učenika u čitanju, matematici i nauci](#)

⁵Činjenica da većina (54%) mladih ljudi koji su aktivni na tržištu rada na Kosovu radi na poslovima koji ne odgovaraju njihovoj profesiji, potvrđuje neusklađenost između obrazovanja i potreba tržišta rada.

⁶Za razliku od mnogih drugih razvijenih zemalja, barem od 2009. godine, učešće mladih birača na raznim izborima na Kosovu, posebno onih od 18-21 godine, je konstantno veće u poređenju sa svim starosnim grupama.ostalo (Izvor: [Međunarodna fondacija za izborne sisteme \(IFES\) \(2016\): Procenat mladih glasača na Kosovu](#))

Formulisanje i sprovođenje politika i intervencija ne samo za mlade, već zajedno sa njima, predstavlja ključni faktor za unapređenje njihove efikasnosti i postizanje željenih rezultata.

Državna strategija za mlade 2024-2032 (u daljem tekstu DSM) dolazi kao posvećenost Vlade Republike Kosovo mladim kosovskim ljudima da im omogući, bez izuzetka, da ostvare svoje potrebe, prava, težnje, kao i svoje pune ljudske potencijale. Kroz političke mere i planirane akcije, ova strategija ima za cilj da pruži kosovskoj omladini mogućnosti i iskustva koja podržavaju njihovu integraciju u društvo i podržavaju njihovo osnaživanje kao aktera razvoja inkluzivnog i održivog društva.

Državna strategija za mlade 2024-2032. je strateški dokument koji definiše viziju, srednjoročne ciljeve, prioritetne mere politike, kao i konkretne akcije za unapređenje blagostanja i položaja mladih u društvu. Strategija odražava stavove i prioritete kosovske omladine za sadašnjost i budućnost i predstavlja ključni mehanizam za razvoj i koordinaciju omladinskih politika na državnom nivou. DSM pokriva devetogodišnji period (2023-2032), a prate ga tri detaljna akciona plana, počevši od prvog akcionog plana, koji obuhvata period 2024-2026, a zatim se nastavlja sa druga dva akciona plana, koji obuhvataju periode 2027-2029. i 2030-2032. Pod pojmom „mladi“ ova Strategija označava sve osobe starosti od 15 do 29 godina, što predstavlja starosnu grupu na koju se ova Strategija odnosi. Ovaj termin je takođe predviđen u nacrtu Zakona o mladima i u skladu je sa definicijom mladih koja se koristi u Evropskoj strategiji za mlade 2019-2027.

Imajući u vidu da su problemi sa kojima se suočavaju mladi Kosovari složeni i usko povezani jedni sa drugima, njihovo efektivno i efikasno rešavanje zahteva međusektorski nasuprot sektorskom pristupu, koji uključuje sinergiju, koordinaciju i blisku interakciju svih relevantnih aktera. Stoga je ova Strategija, prva takve vrste u oblasti mladih, međuresorska strategija, koja predviđa posvećenost, doprinos i blisko partnerstvo između centralnih i lokalnih državnih institucija, civilnog društva, omladinskih organizacija, organizacije za mlade, privatnog sektora i dr. razvojni partneri, lokalni i međunarodni, kao i sami mladi ljudi. Štaviše, ova strategija služi kao krovna strategija, koja razrađuje i uključuje sve strategije ili druge sektorske dokumente koji se odnose na mlade i imaju za cilj da odgovore na izazove sa kojima se suočavaju.

Tačnije, DSO pokriva ove ključne tematske oblasti koje su sami mladi identifikovali i odredili kao prioritet: obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje, bezbednost, zaštita životne sredine, volontiranje, građansko angažovanje, kultura i rekreacija i jednakost i inkluzija.

Strategija se bavi aktuelnim pitanjima ili izazovima mladih na Kosovu i formuliše specifične ciljeve i politike i prateće akcije za njihovo rešavanje. DSO obezbeđuje indikatore za merenje učinka, dostignuća i uticaja Strategije, raspoređene u svakoj tematskoj oblasti. Ovim korakom biće ocenjeni stvarni efekti onoga što je predviđeno u okviru Strategije i obezbeđen sveobuhvatan sistem praćenja i evaluacije.

Definisani ciljevi, akcione mere i specifične aktivnosti zasnovane su na izazovima koje su identifikovali i prijavili sami mladi ljudi, ali su takođe inspirisani politikama i principima definisanim u Evropskoj strategiji za mlade 2019-2027., kao i Objektivne Održivog razvoja Ujedinjenih nacija. Strategija

naglašava mogućnosti za međusektorski, koherentan i sistematski pristup u suočavanju sa izazovima razvoja mladih.

Ova Strategija je izrađena kroz proces saradnje između Vlade i drugih zainteresovanih strana, uključujući vladine službe, državne agencije, opštine, donatore, nevladine organizacije i mlade.

II. METODOLOGIJA

Ovaj izveštaj je pripremljen na osnovu Administrativnog uputstva (VRK) br. 07/2018. o planiranju i izradi strateških dokumenata i akcionih planova, kao i priručnik za razvoj i monitorisanje strateških dokumenata i akcionih planova. Proces izrade Strategije obuhvatao je ukupno pet faza (ne računajući poslednju, odnosno finalizaciju i usvajanje Strategije), koje su detaljnije razrađene u narednim paragrafima.

Faza 1: Faza pripreme: Pripremna faza izrade DSO-a je već počela 2022. godine, prvobitno sa izradom i usvajanjem [Koncept dokumenta za mlade](#) (usvojen 16. decembra 2022.)⁷ kao prethodnika Nacrta zakona o mladima, razvoj proces i objavljivanje izveštaja „Nacionalni dijalog mladih“ u avgustu 2022.⁸, kao i sastavljanje izveštaja o ocenjivanju preliminarne Strategije za mlade (2019-2023), koja je završena u januaru 2023. Izveštaj o ocenjivanju preliminarne strategije analizira u kojoj meri su intervencije odobrene u ovoj strategiji i) bile važne ili relevantne, ii) koherentne (sa drugim intervencijama Vlade), iii) sprovedene, iv) delotvorne, v) efikasne, vi) održive, i vii) inkluzivno. Ocenjivanje, koje je obuhvatilo period 2019-2022, sprovedeno je korišćenjem kvalitativnih i kvantitativnih metoda prikupljanja podataka, kao što su i) istraživanje dokumenata (kao što su godišnji izveštaji MKOS), ii) detaljni intervjui i iii) sprovođenje ankete sa korisnicima finansijske podrške za osnivanje početnih preduzeća ili start-up-a. Neke od glavnih preporuka ovog ocenjivanja, koje su oblikovale strukturu i sadržaj DSO-a, mogu se sažeti na sledeći način:

- a. Izrada interministarske nasuprot sektorske strategije, koja takođe uključuje opštine i razvojne partnere;
- b. Bolja koordinacija i podela odgovornosti između institucija;
- c. Širi dijalog u identifikovanju najrelevantnijih i aktuelnih izazova mladih koji nisu rešeni na željenom nivou, kao što su mentalno zdravlje, bezbednost, zaštita životne sredine itd.
- d. Veća inkluzija marginalizovane omladine;
- e. Kreiranje i implementacija efikasnog okvira za praćenje i evaluaciju buduće Strategije; i

⁷Ovaj koncept papir se fokusira na poboljšanje politika za mlade na Kosovu sa ciljem njihovog osnaživanja, povećanja njihovog učešća u svim sferama života i povećanja njihove zapošljivosti pružajući im relevantne veštine i mogućnosti.

⁸Ministarstvo kulture, omladine i sporta je 2021. godine po prvi put pokrenulo Nacionalni dijalog mladih, proces koji predviđa organizovanje sastanaka, intervjua, fokus grupa i anketa radi prikupljanja kvantitativnih i kvalitativnih podataka o omladinskom sektoru. Izveštaj sa nalazima ovog Dijaloga objavljen je 2022. godine, sumirajući percepcije različitih učesnika (mladih, opštinskih službenika za mlade, lidera nevladinih organizacija, razvojnih partnera itd.) o trenutnoj situaciji i izazovima u omladinskom sektoru.

- f. Veća ulaganja u prikupljanje podataka za praćenje sprovođenja politike i postizanje ciljeva.

Tokom ove faze, urađen je pregled i analiza različitih relevantnih domaćih i međunarodnih dokumenata koji odražavaju trenutno stanje mladih na Kosovu. Dalje, pored davanja savjeta o koncept dokumentu za mlade, dijalogu za mlade, te detaljnom pregledu ocenjivanja izveštaja preliminarne strategije i pratećeg akcionog plana, postojeće sektorske strategije i projekti koje sprovode javne institucije i lokalne i međunarodne organizacije su takođe pregledane. Takođe, tokom ove faze, razmatrana su iskustva zemalja regiona i Evropske unije (EU). Shodno tome, sva ministarstva i opštine Kosova (preko Direkcija za kulturu, omladinu i sport) su pozvani da podele informacije o projektima i doprinosima koji su realizovani ili planirani za mlade.

Faza 2: Faza identifikacije, konsultacija i odabira izazova koji će se rešavati u Strategiji (maj & jun 2023.): Tokom druge faze, prvo su razmotreni ključni indikatori koji odražavaju situaciju mladih na Kosovu, uključujući pristup mladih na tržište rada, kvalitet obrazovanja, pristup mladima obuci i praktičnom radu, zdravo ponašanje (uključujući mentalno zdravlje, pušenje, konzumaciju alkohola, upotrebu droga i zavisnost, itd.), građanski angažman, bezbednost, njihovo učešće u kulturnim i sportskim aktivnostima, njihovo angažovanje u volonterskim aktivnostima itd., kao i razni izazovi sa kojima se suočavaju glavne institucije, uključujući po polu, etničkoj pripadnosti i opštini gde su podaci bili dostupni. Izazovi identifikovani u zavisnosti od lične situacije mladih su razrađeni u poglavlju III: Aktuelni izazovi mladih na Kosovu

Kroz analizu ključnih indikatora, koji su pokrivali devet glavnih tematskih oblasti⁹, identifikovano je 37 specifičnih glavnih izazova mladih na Kosovu. Ova lista je zatim podeljena i diskutovana na mreži i direktno sa širokim spektrom zainteresovanih strana u okviru dijaloga sa mladima. Prvobitno je razvijen i pokrenut onlajn upitnik koji je imao za cilj prikupljanje mišljenja mladih o najvećim izazovima sa kojima se suočavaju i samim tim identifikovanje najvažnijih izazova kojima se Strategija treba baviti. Nakon uvida u rezultate upitnika, organizovane su i fizičke i onlajn konsultacije sa ukupno 90 predstavnika različitih grupa mladih, i to sa i) predstavnicima različitih nevladinih organizacija (NVO), čiji su glavni fokus rada mladi, ii) predstavnici nevladinih organizacija koje predstavljaju ili rade sa omladinom Srbije; iii) predstavnici nevladinih organizacija koje predstavljaju ili rade sa mladim osobama sa invaliditetom; iv) predstavnici nevladinih organizacija koje predstavljaju ili rade sa omladinom Roma, Aškalija i Egipćana; i v) mladi ljudi koji učestvuju na godišnjoj radionici Omladinske skupštine UN (UN Youth Assembly). Ove konsultacije su organizovane u cilju diskusije o nalazima upitnika, kao i prikupljanja mišljenja mladih o uzrocima glavnih identifikovanih izazova i najboljim načinima za njihovo rešavanje.

Zatim je Državnoj komisiji za mlade (DKM) na sastanku održanom 28. juna 2023. godine predstavljena lista glavnih izazova, sa kojima se susreću mladi ljudi, rezultat razrađenog procesa konsultacija, kao i

⁹Ova faza je razmotrila: Strategiju za mlade 2019-2023; Strategija EU za mlade 2019-2027; Strategija obrazovanja 2022-2026; Strategija migracija 2021-2025; Nacrt strategije za tranzicionu pravdu; Nacrt Akcionog plana za sprovođenje programa „Garancija za mlade“; Nacionalni plan razvoja 2030; Nacionalna strategija za bezbednost zajednice (2018-2023); Nacionalna strategija zaštite od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026; Akcioni plan „Mentalno zdravlje nakon pandemije COVID-19“; Strategija za klimatske promene 2019-2028; Akcioni plan za prava osoba sa invaliditetom 2021-2023; Kosovski program za rodnu ravnopravnost 2020-2024; Strategija za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija u Republici Kosovo 2022-2026; Strategija i akcioni plan za mlade u Albaniji 2022-2029; Strategija za mlade Severne Makedonije 2023-2027; Plan razvoja omladinskog sektora Estonije 2021-2035

1. Obrazovanje; 2. Zapošljavanje; 3. Zdravstvo; 4. Sigurnost; 5. Zaštita životne sredine; 6. Voluntarizam; 7. Građanko angažovanje; 8. Kultura i rekreacija; i 9. Jednakost i inkluzivnost.

drugi glavni nalazi iz pripreme faze. Takođe, tokom ovog sastanka definisani su i razmotreni glavni izazovi mladih, koji će biti obrađeni u Strategiji, kao i definisan i dogovoren krovni pristup Strategije.

Faza 3: Formulisanje ciljeva Strategije (jul 2023.): Tokom treće faze organizovana je dvodnevna radionica sa radnom grupom, održana 12. i 13. jula 2023. godine, tokom koje je definisan okvir Strategije. Konkretnije, formulisana je vizija i ciljevi (strateški i specifični) DSO (detaljnije objašnjeni u četvrtom poglavlju ovog dokumenta), kao i glavne opcije politike ili mere za suočavanje sa odabranim izazovima mladih, inspirisanim glavnim ograničenjima relevantnih institucija, ali i iz okvira politike EU. Odabrane politike su tehnički ispravne i prilagođene lokalnom kontekstu; stvaraju sinergiju i/ili dopunjuju druge relevantne strategije i druge velike projekte kojima upravljaju lokalne i međunarodne institucije i organizacije.

Faza 4: Izrada prvog nacrtu Strategije i prvog Akcionog plana (2024-2026) (avgust i septembar 2023): U okviru četvrte faze procesa izrade Strategije, izrađen je prvi nacrt Strategije, koji uključuje doprinose svih relevantnih ministarstava, opština i međunarodnih organizacija. Uporedo sa izradom Strategije urađen je i Akcioni plan za period 2024-2026, koji uključuje definisanje ključnih akcija na osnovu mera politike, glavnih resursa, vremenskog okvira, dodeljenih odgovornosti i dr. Akcioni plan uključuje i političke mere i specifične aktivnosti predviđene drugim sektorskim strategijama koje su na snazi u periodu 2024-2026. Takođe, tokom ove faze, izrađen je nacrt okvira za praćenje i vrednovanje (M&P) za DSO, koji uključuje izjave o rezultatima Strategije, sa indikatorima učinka, alatima za verifikaciju, metodama prikupljanja podataka, osnovnom situacijom, kao i odgovarajuće ciljeve za svaki indikator.

Faza 5: Konsultacije i validnost Strategije: Tokom ove faze organizovane su različite onlajn i direktne konsultacije na kojima su zainteresovane strane imale priliku da daju svoja mišljenja i komentare u vezi sa nacrtom Strategije, Akcionog plana (2024-2026) i okvira za Monitoring i evaluaciju. Nacrt strategije i Akcioni plan su takođe objavljeni na Platformi Vlade Republike Kosovo za Javne konsultacije i bili su otvoreni za preliminarne konsultacije: (od 13. oktobra 2023. do 2. novembra 2023.) i Javne konsultacije od 6. novembra 2023. godine. do 30. novembra 2023. godine. Komentari, sugestije i primedbe dobijeni tokom ovog procesa pažljivo su razmotreni i ugrađeni u konačnu verziju Strategije. U izradi ove Strategije učestvovali su preko 485 mladi ljudi i predstavnici raznih nevladinih organizacija, koje podržavaju razvoj mladih.

III. Aktuelna Strategija omladine na Kosovu

Iako su poslednjih godina zabeležena mnoga poboljšanja u oblastima sa direktnim uticajem na razvoj mladih, mladi ljudi na Kosovu i dalje se suočavaju sa raznim izazovima, koji im otežavaju da ostvare svoja prava, potrebe i puni potencijal. Kosovo je napravilo veliki napredak u povećanju učešća u obrazovanju na svim nivoima. Međutim, potrebna su ulaganja u povećanje pristupa kvalitetnom obrazovanju, kako bi mladi ljudi bili bolje pripremljeni za sadašnje i buduće tržište rada. Prema rezultatima Programa za međunarodno ocenjivanje učenika (PISA) iz 2018. godine, 77% 15-godišnjih učenika na Kosovu nije dostiglo minimalni nivo veština čitanja, matematike i prirodnih nauka, u poređenju sa manje od 50% u susednim zemlje i 22 % sa prosekom zemalja Organizacije za ekonomsku

saradnju i razvoj (OECD).¹⁰Ovi rezultati pokazuju da kosovski učenici zaostaju pet školskih godina za OECD prosekom u čitanju, a nešto više od četiri godine u matematici.¹¹ Nezadovoljstvo kvalitetom obrazovanja vidljivo je i iz percepcije samih mladih.¹² Omladina Roma, Aškalija i Egipćana, omladina sa invaliditetom i mladi koji odrastaju u siromaštvu imaju niže stope učešća i završetka školovanja na svim nivoima obrazovanja. Na primer, dok pohađanje osnovnog obrazovanja za romsku, aškalijску i egipćansku decu i omladinu iznosi 84% (u poređenju sa 100% za opštu populaciju), pohađanje osnovnog obrazovanja pada na samo 31% za više srednje obrazovanje (u poređenju sa 87% za Opšta populacija).¹³ Dakle, procenjuje se da oko 88% dece i mladih sa invaliditetom na Kosovu uopšte ne pohađa školu.¹⁴

Stopa **napuštanja škole** je značajno opala poslednjih godina. Međutim, i dalje je visoka za mlade ljude iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana: 13,2% ne pohađa osnovno obrazovanje (u poređenju sa 2% opšte populacije), 20,7% ne pohađa niže srednje obrazovanje (2,7% za opštu populaciju), a oko 58% ne pohađa više srednje obrazovanje (9% za opštu populaciju).¹⁵

Veliki broj mladih ljudi na Kosovu takođe se suočava sa izazovima na **tržištu rada**, uglavnom kao rezultat neusklađenosti obrazovanja (uključujući stručno obrazovanje) sa potrebama tržišta rada, kao i zbog nedostatka mogućnosti (kao npr. obuka, praktični rad, i dr.) koji olakšavaju prelazak mladih iz škole na posao. Iako je stopa nezaposlenosti mladih od 15-24 godine na Kosovu značajno opala u poslednjih deset godina (sa 55% u 2012. na 38% u 2021.)¹⁶, ona je i dalje visoka u poređenju sa prosekom EU (13%),¹⁷ tako da beležeći najveću stopu nezaposlenosti ove starosne grupe u Evropi. Kosovo takođe ima najnižu stopu učešća mladih u radnoj snazi na Zapadnom Balkanu (21%), u poređenju sa 24% regionalnog proseka i 37,8% proseka EU.¹⁸ Pored toga, mladi Kosovari imaju skoro duplo veće šanse da budu nezaposleni nego odrasli. Prema istraživanju koje je organizovao UNKT (Tim Ujedinjenih nacija na Kosovu) sa mladima, 77% anketiranih mladih ljudi koji su nezaposleni izjavili su da nemaju radnog iskustva.¹⁹ Dakle, jedna trećina (ili 32%) mladih ljudi starosti 15-24 godine na Kosovu i oko 50% mladih od 25-29 godina pripadaju kategoriji lica koja nisu ni zaposlena ni uključena u obrazovanje/obuku (NEET), u poređenju sa na 23% mladih na Zapadnom Balkanu²⁰ i samo 11,7% mladih u EU.²¹ ²² Od onih koji su zaposleni, većina (54%) radi na poslovima koji ne odgovaraju njihovom zanimanju (horizontalna neusklađenost veština), dok oko 44% aktuelnih omladinskih poslova zahteva viši nivo niskog formalnog obrazovanja u odnosu na postojeći nivo. mladih zaposlenih na tim poslovima (vertikalna neusklađenost)²³. Procenjuje se da 8 od 10 mladih ljudi zaposlenih na Kosovu

¹⁰OECD: REZULTATI PISA 2018. [Performansa učenika u čitanju, matematici i nauci](#)

¹¹Na Kosovu je prosečan učinak petnaestogodišnjaka u čitanju 353 bodova, u poređenju sa 481 bod mladih u EU, iz matematike 366 poena u poređenju sa 489 u EU, i 365 bodova u nauci u poređenju sa 484 bodova u EU.

¹² Samo 23% mladih na Kosovu je zadovoljno kvalitetom obrazovanja, u poređenju sa 30% zemalja Zapadnog Balkana (*Friedrich Ebert Stiftung: Omladinska studija, Kosovo*)

¹³ASK & UNICEF (2020): Anкета višestrukih indikatora (MICS)

¹⁴ UNMIK Kosovo (2019): [38,000 dece sa invaliditetom ne pohađaju školu](#)

¹⁵ ASK & UNICEF (2020): Anкета višestrukih indikatora (MICS)

¹⁶ ASK (2022): Anкета radne snage 2021.

¹⁷ Eurostat 2021

¹⁸ Savet za regionalnu saradnju (2021): [Studija za zapošljavanje mladih u Zapadnom Balkanu](#)

¹⁹ UNKT (2021): Izazovi i perspektive mladih na Kosovu

²⁰ Savet za regionalnu saradnju (2021): Studija o zapošljavanju mladih na Zapadnom Balkanu

²¹ Eurostat 2022

²² ASK (2022): Anкета radne snage 2021.

²³ Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o mladima, Kosovo

ima ugovor o radu na određeno vreme (u poređenju sa samo 9% mladih u EU), a skoro polovina (48%) je zaposlena u neformalnom sektoru.²⁴

Nedostatak pristupa finansijskim uslugama takođe otežava mogućnosti mladih ljudi za preduzetništvo i samozapošljavanje. U 2021. godini, 44% mladih (15-24 godine) na Kosovu je imalo bankovni račun (oko 20% ispod svetskog proseka od 65.5%), a samo 11.4% je dobilo kredit od finansijske institucije u poređenju sa 17.3% opšteg stanovništva.²⁵ Shodno tome, broj mladih samozaposlenih preduzetnika, posebno devojaka i žena, ostaje nizak.

Mladi na Kosovu imaju veliki potencijal u pozitivnoj promeni društveno-političkih prilika na Kosovu. Za razliku od mnogih drugih razvijenih zemalja, barem od 2009. godine, učešće mladih birača na raznim izborima na Kosovu, posebno onih od 18-21 godine, je konstantno veće u poređenju sa svim starosnim grupama.²⁶ Međutim, ekonomska neintegracija u mnogim slučajevima utiče i na njihovu **socijalnu i demokratsku neintegraciju**. Ovo se takođe ogleda u generalno niskoj stopi **učešća mladih ljudi u donošenju odluka i kreiranju politike**.²⁷ Mladi Kosovari nemaju visoko izraženo poverenje u političke institucije, a posebno političke partije i nacionalnu vladu. Prema jednoj anketi, 57% mladih na Kosovu ne veruje političkim partijama i 50% ne veruje vladi uopšte, a samo 10% smatra da su njihovi interesi „dobro“ zastupljeni u nacionalnoj politici.²⁸ Naime, izražavanje političkog stava kroz građanski aktivizam nije mnogo rasprostranjeno među mladima, **jer je samo 13% njih učestvovalo u aktivnostima civilnog društva kao volonteri**, u poređenju sa 34% mladih u EU.^{29,30} Međutim, uprkos visokom nivou decentralizacije na Kosovu, lokalne samouprave se suočavaju sa poteškoćama u podsticanju učešća mladih: većina lokalnih omladinskih akcionih saveta nikada nije osnovano ili su postala neaktivna, dok je samo 14 omladinskih centara bilo aktivno širom Kosova 2022. godine.

Emigracija kosovske omladine u zemlje EU je opala poslednjih godina: 2015. godine, 37.085 kosovske omladine starosti od 14-35 godina podnelo je zahtev za azil u zemljama EU u 2015. godini u poređenju sa samo 815 u 2021. godini. Ipak, želja i namere mladih da se presele u inostranstvo ostaju velike.³¹ Više od polovine mladih teži da emigrira sa Kosova; od toga 63% iz ekonomskih razloga kao glavnog motiva.³² Mladići sa niskim i srednjim obrazovanjem imaju veću tendenciju da emigriraju.³³

Dalje, iako je zdravlje mladih na Kosovu dobro, postoji potreba da se poboljšaju usluge za prevenciju i adresiranje akutnih problema mladih koji se odnose na njihovo **fizičko i mentalno zdravlje**. Visok procenat (29%) mladih Kosovara (15-29 godina) puši³⁴ (u poređenju sa 18% mladih u EU³⁵), dok

²⁴Svetska banka (2017.). Konstatovanje rada na Kosovu

²⁵Findek Globalna baza podataka 2021

²⁶Međunarodna fondacija za izborne sisteme (IFES) (2016): Procenat mladih glasača na Kosovu

²⁷6% anketiranih mladih ljudi radilo je u političkoj stranci ili političkoj grupi, a 7% je učestvovalo u političkim aktivnostima putem interneta/društvenih mreža (Friedrich Ebert Stiftung 2019: Studija o omladini, Kosovo)

²⁸Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o mladima, Kosovo

²⁹Evropska unija [Kretanje omladinskih voluntera i međunarodne aktivnosti solidarnosti](#)

³⁰Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o omladini, Kosovo

³¹Eurostat 2015, 2021: [Aplikantti za azil, prema vrsti aplikacije, državljanstva, starosne dobi i pola](#)

³²Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o omladini, Kosovo

³³Skoro polovina (49%) kosovskih emigranata tokom godina 2016-2018 imalo je opšte srednje obrazovanje, 32% je imalo nisko obrazovanje, a 20% je imalo visoko obrazovanje (Eurostat).

³⁴To odrazuje svakodnevno pušenje.

³⁵Eurostat 2019: [Pušenje duvana prema polu, uzrastu i nivou obrazovanja](#)

27% redovno konzumira alkohol (slično proseku EU: 30% mladih u EU konzumira alkohol na nedeljnom nivou³⁶).³⁷ Iako ne postoje tačni podaci o upotrebi narkotičkih supstanci, oko 38% mladih je izrazilo umerenu i ekstremnu zabrinutost zbog upotrebe ovih supstanci.³⁸ Pored toga, mladi se sve više suočavaju sa raznim problemima mentalnog zdravlja ili poremećajima, koji su značajno porasli kao rezultat pandemije COVID-19.³⁹ Kruti društveni mentalitet i niz tabua i dalje ostaju barijere za konstruktivne razgovore i informisanje mladih o mentalnom zdravlju i emocionalnom blagostanju. 77% mladih ljudi koje je UNKT anketirao 2021. godine izrazilo je zabrinutost zbog suočavanja sa stresom, a 83% je ocenilo fizičko i mentalno zdravlje kao suštinsko u njihovim životima. Što se tiče seksualnog i reproduktivnog zdravlja, samo 40% mladih Kosovara koristi kontracepciju⁴⁰, u poređenju sa 71% mladih ljudi u Evropi⁴¹, dok 4% mladih uopšte nije informisano o pitanjima i značaju reproduktivnog zdravlja. Nedostatak znanja o neophodnosti i mogućnosti upotrebe kontraceptiva smatra se glavnim faktorom koji, između ostalog, dovodi do trudnoća i porođaja u ranom dobu, koji su, iako su poslednjih godina smanjeni,⁴² i dalje rasprostranjeni.

Mladi ljudi na Kosovu se takođe suočavaju sa pojavama koje ugrožavaju njihovu dobrobit i **bezbednost**.⁴³ Maltretiranje (fizičko i verbalno), uznemiravanje (uključujući seksualno uznemiravanje) i incidenti nasilja su široko rasprostranjeni u školama. Prema istraživanju "Glas mladih 2022" Save the Children Kosovo, među mladima od 13-17 godina, rezultira da se 35% njih osećalo maltretiranim ili uznemirenim tokom prošle godine.⁴⁴ Druga istraživanja pokazuju da se mladi osećaju sigurnije u aselju nego u školi.⁴⁵ Iako nedostaju precizni podaci, mnogi mladi ljudi imaju pristup oružju, koje članovi njihovih porodica ilegalno drže kod kuće, što takođe utiče na veću uključenost mladih u kriminalne radnje. Jednako je važna **sajber bezbednost** i potreba da se mladi ljudi senzibiliziraju o sajber pretnjama. Oko 14% dečaka i 9% devojčica (13-17 godina) uključenih u istraživanje „Glas mladih 2022” izjavilo je da se retko ili nikada ne osećaju bezbedno na mreži, dok je samo 60% dečaka i 62% devojčica izjavilo da su učili u školi kako da bezbedno koristi internet.⁴⁶ Poslednjih godina zabeležen je porast

³⁶ Eurostat 2019: [Učestalost konzumiranja alkohola prema polu, starosti i mestu rođenja](#)

³⁷ Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o mladima, Kosovo

³⁸ UNKT (2021): Izazovi i perspektive mladih na Kosovu

³⁹ Među njima se mogu navesti povećana anksioznost i strah, stres, depresija, nedostatak samopouzdanja ili nisko samopoštovanje, negativne misli, samoubilačke misli itd.

⁴⁰ Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o omladini, Kosovo

⁴¹ Evropski parlamentarni forum o seksualnim i reproduktivnim pravima (2022): [Podizanje svesti i upotreba kontraceptiva mladih u Evropi](#)

⁴² 443 registrovana porođaja devojčica od 14-19 godina u 2022. u poređenju sa 1.001 u 2012. (ASK): Statistika porođaja).

⁴³ Osim što su u većoj opasnosti da postanu žrtve nasilja ili bilo kog drugog zločina, mladi ljudi, za razliku od odraslih, iz različitih razloga oklevaju da prijave ove slučajeve nadležnim institucijama. To se može desiti iz različitih razloga kao što su strah, stid, razne pretnje, nedostatak informacija o mehanizmima prijavljivanja, nepoverenje u zaštitne institucije itd([Svetska zdravstvena organizacija \(2015\): Sprečavanje nasilja među mladima: Rezime svedočenja](#)).

⁴⁴ Save the Children Kosova (2022): [Gas mladih](#)

⁴⁵ Prema istraživanju UNKT-a, oko 86% je izjavilo da se oseća veoma bezbedno ili donekle bezbedno u svom komšiluku, u poređenju sa 68% koji se oseća veoma bezbedno ili donekle bezbedno u školi.

⁴⁶ Save the Children Kosovo 2022. Dok 85% ispitanika smatra da Kosovo treba da učini više da spreči maltretiranje putem interneta

slučajeva **rodno zasnovanog nasilja i ubistava** na Kosovu⁴⁷, koji pogađaju i mlade starosne grupe.⁴⁸ U 2020. godini, oko 16% devojaka i žena starosti 15-29 godina (nasuprot 13% dečaka i muškaraca) smatralo je da je nasilje u porodici opravdano.⁴⁹ Normalizacija nasilja u porodici je rasprostranjenija među mladima iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.

Iako su pristup i ponašanje prema marginalizovanim mladim ljudima na Kosovu zabeležili napredak poslednjih godina, oni se i dalje suočavaju sa **nejednakošću, diskriminacijom i stigmatizacijom**, fenomenima koji sprečavaju realizaciju i puno korišćenje njihovog ljudskog potencijala. Devojke i žene, etničke manjine, omladina sa invaliditetom i mladi koji žive u ruralnim područjima suočavaju se sa dodatnim preprekama u pristupu uslugama i mogućnostima zbog višestrukih slojeva diskriminacije i restriktivnih kulturnih normi. **Mlade žene na Kosovu** su nedovoljno zastupljene na svim nivoima obrazovanja osim na univerzitetima.⁵⁰ Međutim, čak i sa naprednim univerzitetskim obrazovanjem, oni imaju niže stope zaposlenosti, nedovoljno su zastupljeni na rukovodećim i profesionalnim pozicijama i previše su zastupljeni u sektorima koji se odnose na njihovu tradicionalnu ulogu, uključujući sektor obrazovanja, trgovine i zdravstva.⁵¹ Stopa nezaposlenosti devojaka i žena (15-24 godine) na Kosovu je 46,5%, u poređenju sa 33,7% dečaka i muškaraca. Dok je rodna razlika u učešću mladih u radnoj snazi slična u većini zemalja Zapadnog Balkana, stopa učešća mladih žena na tržištu rada na Kosovu je polovina ili manja od polovine drugih zemalja u regionu. Učešće devojaka i žena u radnoj snazi uzrasta 15-29 godina takođe je niže (22%) u poređenju sa učešćem muškaraca (40%).⁵² Dakle, tradicionalne društvene norme na Kosovu dodeljuju porodične obaveze skoro isključivo ženama, što otežava njihov profesionalni razvoj i posvećenost karijeri. 32% devojaka i žena na Kosovu naaglašavaju da zbog brige za decu, kao glavni razlog ekonomske pasivnosti, u poređenju sa samo 1.1% dečaka i muškaraca.⁵³ Slično tome, prema studiji sprovedenoj 2022. godine, devojke i žene na Kosovu provode 44% više vremena obavljajući neplaćeni rad nege (6.2 sata dnevno) u poređenju sa dečacima i muškarcima (3.5 sata dnevno).⁵⁴

Iako se uključivanje dece i mladih iz zajednica **Roma, Aškalija i Egipćana**⁵⁵ u obrazovni sistem na Kosovu poboljšalo tokom poslednje decenije, ono je i dalje nisko u poređenju sa opštom populacijom. U proseku, 84% dece Roma, Aškalija i Egipćana pohađa osnovno obrazovanje (u odnosu na 100% opšte populacije), 63% pohađa niže srednje obrazovanje (naspram 93% opšte populacije), a samo 31% (u odnosu na 87%) pohađa više srednje obrazovanje.⁵⁶ Shodno tome, mladi iz ovih zajednica se suočavaju sa najvećom stopom nezaposlenosti na Kosovu i na Balkanu⁵⁷ 78% mladih Roma, Aškalija i

⁴⁷ Broj slučajeva nasilja u porodici prijavljenih policiji u stalnom je porastu, sa 1.915 u 2019. i nešto više od 2.000 u 2020. na preko 2.400 u 2021. [Fondacioni Kvinna till Kvinna \(2022\): Pravo žena na Zapadnom Balkanu.](#)

⁴⁸ Vredi pomenuti slučaj 18-godišnje Marigone Osmani, koju su dva muškarca brutalno silovala i ubila u avgustu 2021. godine, kao i slučaj silovanja 11-godišnjakinje u avgustu 2022. od 5 muškaraca od kojih su trojica bila maloletna ([Fondacija Kvinna till Kvinna \(2022\): Pravo žena na Zapadnom Balkanu.](#))

⁴⁹ ASK & UNICEF (2020): Anketa višestrukih indikatora (MICS)

⁵⁰ U akademskoj 2021/22. godini, 60% studenata na nivou osnovnih studija na javnim i privatnim univerzitetima bile su devojke i žene. Međutim, mlade žene su i dalje nedovoljno zastupljene u oblastima STEM (nauka, tehnologija, inženjering i matematika): samo 39% studenata upisanih u STEM oblasti na nivou Bachelor-a bile su devojke i žene (ASK 2022: Obrazovne statistike na Kosovu 2021/22)

⁵¹ ASK (2022): Anketa radne snage 2021.

⁵² Kao gorenavedeno.

⁵³ Millennium Challenge Corporation (2018). Kosovo Labor Force and Time Use Study Research Report.

⁵⁴ Institut za socijalne politike "Musine Kokalari" (2022). [Nega kao neplaćeni rad na Kosovu.](#)

⁵⁵ Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, na Kosovu živi 35.784 ljudi iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, što čini oko 2% ukupnog stanovništva.

⁵⁶ ASK & UNICEF 2020: Anketa višestrukih indikatora (MICS).

⁵⁷ Oko 50% u 2017. (za starosnu grupu 15-64) (Svetska banka, UNDP, EU 2018: [Regionalna anketa roma 2017](#)).

Egipćana uzrasta 18-24 godine nije zaposleno, nije u obrazovanju ili obuci (NEET), u poređenju sa 47% opšte populacije.⁵⁸ 88% devojaka i žena iz ovih zajednica je u NEET kategoriji, u poređenju sa 70% muškaraca⁵⁹. Pretpostavlja se da je oko 4% žena iz ovih zajednica zaposleno, u poređenju sa 21% muškaraca.⁶⁰ Suočeni sa ekstremnim siromaštvom i materijalnom oskudicom, mladi ljudi ovih zajednica često su primorani da donose za njih nezavidne, pa čak i opasne odluke, poput napuštanja školovanja, upuštanja u rane brakove, bavljenja opasnim poslovima itd. Rani brakovi⁶¹ ostaju široko rasprostranjen problem u ovim zajednicama: Jedna od tri žene i 1 od 10 muškaraca starosti 20-24 godine iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana prijavili su da su stupili u brak pre 18. godine.⁶²

Što se tiče dece i **omladine sa invaliditetom**⁶³, procenjuje se da oko 38.000 (ili 88%) uopšte nije upisano u školu⁶⁴. Osobe sa invaliditetom iz zajednica Roma, Aškalija Egipćana imaju znatno manje prosečnih godina obrazovanja (sa 45% koji nikada nisu pohađali školu), što otežava njihove mogućnosti za kvalitetno zapošljavanje.⁶⁵ Prema podacima iz 2019. godine, samo 15% osoba sa invaliditetom na Kosovu je bilo zaposleno.⁶⁶ Mladi ljudi sa invaliditetom na Kosovu se takođe suočavaju sa nejednakim i nekvalitetnim pristupom zdravstvenim uslugama. Pošto javni zdravstveni sistem ne pruža individualizovane usluge rehabilitacije, ove usluge delimično pružaju kosovske organizacije za osobe sa invaliditetom. Međutim, pošto većina njih ima ograničene kapacitete i resurse, ove organizacije ne uspevaju da pokriju potrebe svih mladih sa invaliditetom.

Mladi ljudi iz ruralnih područja na Kosovu takođe se i dalje suočavaju sa raznim nejednakostima i preprekama. Pristup kvalitetnom obrazovanju za ovu kategoriju je niži u poređenju sa mladim ljudima koji žive u urbanim sredinama⁶⁷. Prema jednoj studiji, 76% mladih od 15 do 24 godine koji žive u ruralnim područjima bilo je nezaposleno.⁶⁸ Što se tiče nezaposlenosti po polu, rezultati pokazuju da su žene koje žive u ruralnim područjima u nepovoljnijem položaju na tržištu rada u odnosu na muškarce, pri čemu je 80.5% seoskih žena nezaposleno, u poređenju sa 67.6% nezaposlenih muškaraca.⁶⁹ Mladi ljudi koji dolaze iz ruralnih područja često nemaju neophodna sredstva mobilnosti za pristup aktivnostima učešća zbog geografske zone i prevoznih izazova za pristup aktivnostima koje često funkcionišu u urbanijim sredinama. Konkretno, programi neformalnog obrazovanja, omladinski, sportski i kulturni prostori, rekreativni i multifunkcionalni centri, aktivnosti političke/društvene prirode i druge participativne aktivnosti fokusiraju se na veće gradove sa urbanijom sredinom. Postoji nedostatak svesti i zastupanja o značaju aktivnog učešća mladih iz svih geografskih zona. Kod mladih žena, a takođe i kod mladih ljudi uopšte, slaba svest o koristima koje mogu nastati kao rezultat konkretnog učešća, može doprineti njihovom oklevanju da učestvuju.⁷⁰

⁵⁸ Banka Botërore, UNDP, BE 2018: [Regionalna anketa roma 2017](#)).

⁵⁹ Kao gorenavedeno.

⁶⁰ Kao gorenavedeno.

⁶¹ Dečji brakovi, koji se takođe naziva rani brak, je svaki brak u kome je najmanje jedna od strana mlađa od 18 godina

⁶² ASK & UNICEF (2020): Anketa višestrukih indikatora (MICS)

⁶³ Skoro 100.000 građana na Kosovu – oko 8% ukupne populacije – živi sa nekim oblikom invaliditeta.

⁶⁴ UNMIK Kosovo (2019): [38,000 deca sa invaliditetom ne pohađaju školu](#)

⁶⁵ Glas Roma, Aškalija i Egipćana 2018.

⁶⁶ Save the Children Kosova (2022): [Gas mladih](#)

⁶⁷ Što se tiče nivoa obrazovanja, 1.7% od 602 ispitanih mladih (15-24 godine), koji žive u ruralnim područjima nemaju nikakvo formalno obrazovanje, 16% ima završenu samo osnovnu školu, a skoro polovina (47%) srednju obrazovanje (NVO LENS, uz podršku Friedrich Ebert Stiftung (2018): [Ruralna omladina na Kosovu](#))

⁶⁸ NVO LENS, uz podršku Friedrich Ebert Stiftung (2018): [Ruralna omladina na Kosovu](#)

⁶⁹ NVO LENS, uz podršku Friedrich Ebert Stiftung (2018): [Ruralna omladina na Kosovu](#)

⁷⁰ https://kyp-ks.com/wp-content/uploads/2022/06/Initial-Mapping-Exercise-Report_KYP.pdf

Negativne percepcije i jezik mržnje i netrpeljivosti prema mladima iz **LBGTIQ+**⁷¹ zajednice na Kosovu su visoki. Prema istraživanju koje je organizovala Svetska banka 2018. godine, 27% ispitanika iz **LBGTIQ+** zajednice (čija je prosečna starost bila 27.6 godina) izjavilo je da je doživelo diskriminaciju na poslu, a 28% je iskusilo diskriminaciju od strane školskog/univerzitetskog osoblja u poslednjih 12 meseci. Dalje, 82% je izjavilo da stalno doživljavaju napade i uznemiravanje različitih oblika, a 41% je izjavilo da su bili fizički/seksualno napadnuti ili da im se pretilo nasiljem.⁷² Naime, 73% je izjavilo da se ne osećaju bezbedno i izbegavaju razna javna mesta ili prostore.

Slično tome, **međuetnički odnosi i interakcije** između mladih ljudi različitih etničkih grupa na Kosovu, posebno između Kosovara i Srba, nisu na željenom nivou. Samo 29% srpske omladine i 21% albanske omladine slaže se da učenje zajedničkog jezika treba da bude obavezno za obe zajednice.⁷³ S druge strane, oko 40% kosovske omladine smatra da su međuetnički odnosi i dalje napeti.⁷⁴ Ovi nalazi se takođe poklapaju sa odgovorima opšte populacije: 42% građana Kosova (i 73% građana Srbije) ne smatra da je mir između Kosova i Srbije moguć.⁷⁵

Što se tiče kulture i rekreacije (ili slobodnog vremena), kosovska omladina ne provodi dovoljno vremena u aktivnostima, koje utiču na njihov lični i profesionalni razvoj. Upitani o aktivnostima kojima se najčešće bave, mladi na Kosovu svoje slobodno vreme usmeravaju na druženje sa porodicom (70%), zatim slušanje muzike (49%) i gledanje filmova (31%).⁷⁶ S druge strane, samo 6% ispitanika se izjasnilo da se bavi dobrovoljnim radom, 5% aktivnostima omladinskih centara, 19% zajedničkim kreativnim aktivnostima, a 28% sportskim aktivnostima.⁷⁷ Učešće mladih u ovakvim aktivnostima svakako zavisi od postojanja i uslova pogodnih prostora za razvoj kulturnih, umetničkih i sportskih aktivnosti, informisanja ili podizanja svesti mladih o značaju učešća, kao i njihove finansijske dostupnosti. Dalje, razvoj savremenih tehnologija sve više utiče na kontinuirani rast kibernetičke zavisnosti mladih. Mladi na Kosovu provode u proseku 20.8 sati nedeljno na internetu i samo 8,7 sati nedeljno čitajući.⁷⁸ Dva glavna razloga za korišćenje interneta od strane mladih ljudi su komunikacija sa rođacima ili prijateljima (85%) i korišćenje društvenih mreža (83%). Ova statistika se poklapa i sa ponašanjem mladih ljudi u EU, od kojih 84 odsto koristi internet da provode vreme na društvenim mrežama.⁷⁹ U međuvremenu, samo 50% kosovske omladine koristi internet u obrazovne svrhe ili za posao.⁸⁰

Pošto su njihovi efekti sve vidljiviji, izazovi u vezi sa **zaštitom životne sredine** počeli su da zauzimaju značajno mesto u diskursu kosovske omladine. Oko 50% mladih ljudi na Kosovu situaciju u vezi sa

⁷¹Lezbejke, gej, biseksualne, transrodne, queer i interseksualne osobe

⁷²https://kyp-ks.com/wp-content/uploads/2022/06/Initial-Mapping-Exercise-Report_KYP.

⁷³Svetska banka 2018: Život na marginama: Rezultati istraživanja o iskustvima LGBTI osoba u jugoistočnoj Evropi).

⁷³ Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o mladima, Kosovo. Više od trećine mladih Albanaca i skoro polovina mladih Srba uvereni su da nema potrebe da uče drugi jezik.

⁷⁴ UNKT (2021): Izazovi i perspektive mladih na Kosovu

⁷⁵Svetska banka (2021.). Ocena rizika i rezilijencije, Kosovo

⁷⁶ Kao gorenavedeno.

⁷⁷ Kao gorenavedeno.

⁷⁸ UNKT (2021): Izazovi i perspektive mladih na Kosovu

⁷⁹ Eurostat 2022: [Učestalost korišćenja interneta](#)

⁸⁰ Friedrich Ebert Stiftung (2019): Studija o mladima, Kosovo

ekološkim problemima doživljava kao „alarmantno ozbiljno“, a sledi ih još 30% koji smatraju da je situacija „veoma ozbiljna“.⁸¹ Sa liste najvažnijih ekoloških problema, 66% je izabralo zagađenje vazduha, a 52% upravljanje otpadom.⁸² U međuvremenu, samo 3,2% ispitanika smatra „klimatske promene“ važnim ekološkim pitanjem.⁸³ Što se tiče učešća kosovske omladine u različitim aktivnostima koje imaju za cilj zaštitu životne sredine i podizanje svesti njihove šire zajednice o ovim pitanjima, oko 29% mladih ljudi anketiranih od strane organizacije GAIA u 2019. godini reklo je da redovno promovisu zaštitu životne sredine, zatim od 25% koji su izjavili da promovisu zaštitu životne sredine, samo putem društvenih medija, dok je 19% izjavilo da se uopšte ne bave promocijom zaštite životne sredine.⁸⁴

Što se tiče **volontiranja**, postojeća platforma za volontiranje KoVo se ne koristi aktivno od strane svih zainteresovanih strana i nisu uspostavljeni kontrolni mehanizmi. Informacije prikupljene kroz konsultacije pokazuju da značajan broj lokalnih NVO i drugih organizacija nije upoznat o postojanju platforme i/ili u slučajevima kada su poznati, nedostaje im znanje kako da registruju volontere. Pored toga, mladima nedostaje znanja o evidentiranju volonterskih radnih sati i njihovom mogućem korišćenju. Pored toga, različiti podsticaji i/ili motivacije nisu deo sistema. Štaviše, nedostatak propisa na opštinskom nivou o tome kako angažovati volontere i proces volonterskog rada stvara dodatne probleme mladima. Ovo takođe dovodi do manjeg interesovanja mladih da se bave volonterskim radom jer ne vide nikakvu korist od toga.

IV. Vizija, strateški cilj i prioritetne mere

Vizija, strateški cilj, kao i prioritetne mere ove strategije odražavaju stavove i prioritete kosovske omladine, identifikovane kao deo dijaloga, koji je razvijen sa mladima u okviru druge faze procesa izrade strategije.⁸⁵ Prema odgovorima dobijenim iz onlajn upitnika razvijenog sa mladima i diskusija uživo, deset glavnih izazova mladih na Kosovu se odnose na pristup kvalitetnom obrazovanju, mentalno zdravlje, pristup i kvalitet zapošljavanja, bezbednosna pitanja kao što je sloboda izražavanja, uznemiravanje seksualnog nasilja, rodno zasnovanog nasilja i javne bezbednosti, kao i pitanja inkluzije najugroženijih grupa, kao što je uključivanje mladih sa invaliditetom.

Pored rezultata upitnika i direktnih diskusija, identifikacija ili odabir najprioritetnijih izazova kojima se ova Strategija mora baviti zasniva se i na detaljnom pregledu i analizi svih postojećih sektorskih strategija, akcionih planova i sličnih politika mladih u devet ključnih tematskih oblasti koje su sami mladi identifikovali i odredili prioritet: 1) Obrazovanje, 2) Zdravstvo, 3) Zapošljavanje, 4) Bezbednost, 5) Zaštita životne sredine, 6) Volontiranje, 7) Građanski angažman, 8) Kultura i rekreacija i 9) Jednakost i inkluzija.

Konkretnije, svrha ove analize bila je da se identifikuju tematske oblasti i specifični izazovi mladih, koji su dobro obrađeni u drugim postojećim strategijama i oni koji se uopšte ne bave (ili nisu efikasno rešeni). Prema ovoj analizi, evidentno je da su dve tematske oblasti koje su dobro obrađene u

⁸¹ GAIA 2019: Mišljenja kosovske omladine o situaciji životne sredine na Kosovu

⁸² Kao gorenavedeno.

⁸³ Kao gorenavedeno.

⁸⁴ Kao gorenavedeno.

⁸⁵ Naime, faza identifikacije, konsultacija i odabira izazova koji moraju biti rešeni u Strategiji.

postojećim strategijama zapošljavanje (detaljno i sveobuhvatno obrađeno u Planu implementacije Garancije za mlade 2023-2025)⁸⁶ i pristup kvalitetnom obrazovanju (rešeno kroz Strategiju obrazovanja 2022-2026).

Uzimajući u obzir ove nalaze, dogovoreno je da se primeni krovni pristup ove Strategije, koji sa jedne strane uključuje sektorske strategije, koje se efikasno bave pitanjima sa kojima se susreću mladi, a sa druge strane se fokusira na druge oblasti ili izazove koji nisu adresirane iz drugih strateških dokumenata. Na primer, Strategije i/ili drugi postojeći sektorski dokumenti (kao što su oni iz oblasti zapošljavanja i pristupa kvalitetnom obrazovanju) su uključeni u ovu Strategiju, ali za ove oblasti neće biti definisane intervencije ili političke mere jer postoje intervencije planiranih za njih.⁸⁷ Dok se druge teme ili izazovi kao što su mentalno zdravlje, bezbednost, inkluzivnost, zaštita životne sredine, građanski angažman, koji nisu obrađeni (ili nisu dobro obrađeni) bilo kojim drugim strateškim dokumentom, obrađuju direktno u ovoj Strategiji, kroz izradu političkih mera i konkretne akcije u akcionim planovima.

VIZIJA

Vizija DSO je *da svi mladi ljudi, bez razlike, ostvaruju svoje potrebe i prava, na način koji im omogućava da ostvare svoj puni ljudski potencijal i aktivno učestvuju u svim sferama društva.*

Ciljevi

Vizija DSO je predviđena da se implementira kroz strateški cilj i tri specifična cilja. Strateški cilj je *da mladi ljudi uživaju u zdravom, bezbednom, udobnom životu i doprinose razvoju inkluzivnog i održivog društva.* Kroz ovaj strateški cilj, očekuje se da će se postići opšta poboljšanja u glavnim oblastima, koji se odnose na mlade, kao što su obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje, bezbednost, volonterizam, građanski angažman, kultura i rekreacija, zaštita životne sredine, jednakost i inkluzivnost, i dr. Drugim rečima, strateški cilj predstavlja širi, dugoročni cilj na višem nivou, koji orjentiše opšti pravac kosovske omladine za period 2024-2032. Neki od ciljeva koji se žele postići kroz ovaj cilj uključuju smanjenje stope nezaposlenosti mladih, smanjenje broja mladih u NEET kategoriji, povećanje kvaliteta obrazovanja (mereno rezultatima PISA testa), poboljšanje mentalnog zdravlje i reprodukciju mladih, smanjenje zabrinutosti za bezbednost mladih (i fizičku i sajber), povećanje učešća mladih u donošenju odluka, volontiranje itd. Ovaj strateški cilj inkorporira princip inkluzivnosti i održivosti, odražavajući međusektorski pristup Strategije koji zahteva sinergiju, koordinaciju i blisku interakciju svih relevantnih aktera i samih mladih ljudi, kao ključnih partnera u razvoju kako na nacionalnom tako i na opštinskom nivou.

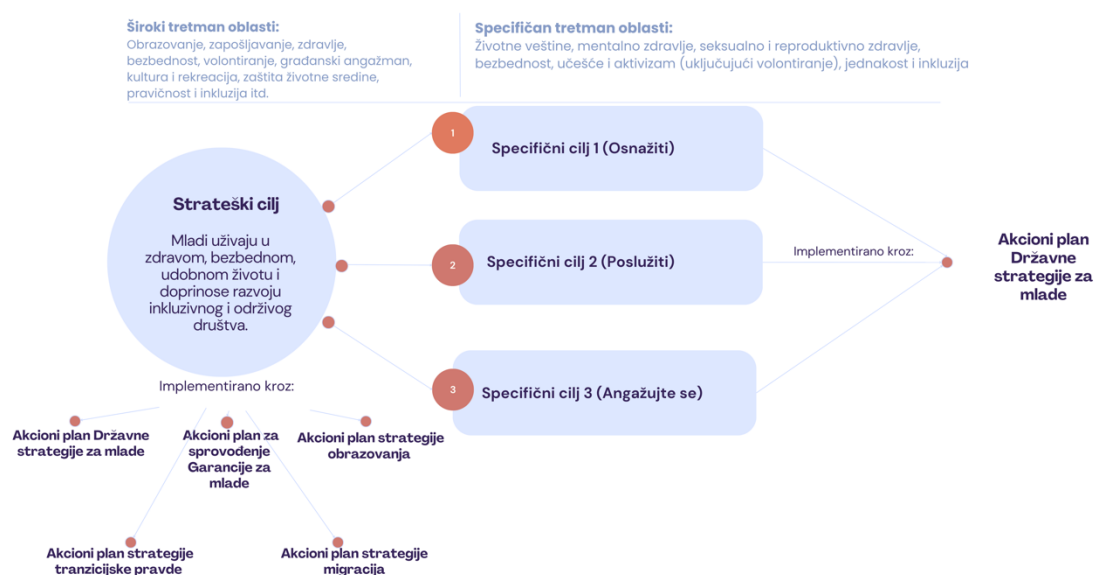
Očekuje se da će strateški cilj biti ostvaren na osnovu implementacije tri strateška dokumenta. Očekuje se da će se poboljšanja vezana za zapošljavanje mladih ostvariti kroz implementaciju Garancije za mlade i relevantnog Akcionog plana, dok će se ona koja se odnose na obrazovanje realizovati kroz implementaciju Strategije obrazovanja i njenog Akcionog plana. S druge strane, druge važne oblasti za mlade, koje nisu obrađene ili nisu adekvatno obrađene drugim strateškim

⁸⁶Garancija za mlade je politička obaveza koju su preuzele sve države članice EU da osiguraju pravo svake mlade osobe mlađe od 29 godina na kvalitetno zaposlenje, kontinuirano obrazovanje i/ili program pripravnštva u roku od četiri meseca od napuštanja formalnog obrazovanja ili od momenta nezaposlenosti.

⁸⁷Ako se ovakvi dokumenti ne nastave dalje od aktuelnog perioda pokrivanja (tj. 2024-2032), onda će se razviti konkretne mere i radnje za ove oblasti koje će biti deo ove strategije.

dokumentima, kao što su životne veštine, mentalno zdravlje, seksualno i reproduktivno zdravlje, bezbednost, angažovanje i učešće mladih (uključujući volonterizam), jednakost i inkluzivnost, itd., direktno će se baviti ovom Strategijom kroz tri specifična cilja. Indikatori definisani za strateški cilj, na osnovu kojih će se vršiti praćenje i vrednovanje ostvarenja ovog cilja, odražavaju se u pasošu indikatora (Prilog 2 ovog dokumenta).

Figura 1. Akcioni planovi za sprovođenje strateškog cilja i specifičnih ciljeva DOS

Kroz tri specifična cilja, DSO se fokusira na tri oblasti delovanja, sažete u tri ključne reči: **Osnažite, služite i angažujte**. Svaki specifični cilj uključuje mere politike i akcije koje su usmerene na marginalizovanu omladinu na Kosovu (kao što su devojke i žene, mladi sa invaliditetom, mladi iz manjinskih zajednica, mladi iz ruralnih područja, mladi koji žive u siromaštvu, i dr.). Drugim rečima, jednakost i inkluzivnost će biti implicitno spojeni u svaki od tri specifična cilja Strategije. Integracijom inkluzivnosti i jednakosti u svoja tri glavna stuba, Strategija ima za cilj izgradnju pravednijeg, ravnopravnijeg i ujedinjenog društva. Specifični ciljevi DSO-a su detaljnije razrađeni u nastavku.

Specifični cilj 1: Osnaživanje ili opremanje mladih sa osnovnim životnim veštinama za uspešan i prosperitetan život. Kroz ovaj cilj, teži se da se omladina Kosova opremi životnim veštinama, neophodnim za njihov lični i profesionalni razvoj i osnaživanje da žive udoban i uspešan život, u harmoniji sa drugima. Svetska zdravstvena organizacija definiše osnovne životne veštine kao „skup psihosocijalnih kompetencija i interpersonalnih veština koje pomažu ljudima da donose informisane odluke, rešavaju probleme, kritički i kreativno razmišljaju, efikasno komuniciraju, grade zdrave

odnose, empatiju sa drugima i nose se i upravljaju svoje živote na zdrav i produktivan način. Osnovne životne veštine mogu biti usmerene ka ličnim akcijama i/ili interpersonalnih akcijama, kao i radnjama za promenu okruženja kako bi ono bilo pogodno za zdravlje.”⁸⁸ Specifične mere/pstupci za koje se očekuje da će biti sprovedene u okviru ovog cilja pokrivaju različite oblasti životnih veština kao što su i) Zdravstveno vaspitanje (fizičko, seksualno i mentalno) ii) Socio-emocionalne veštine, iii) Digitalne veštine i poznanje računara, iv) Građansko vaspitanje, v) Obrazovanje o bezbednosti i socijalnoj koheziji, vi) Obrazovanje o zaštiti životne sredine, vii) Kulturno, umetničko i sportsko obrazovanje, itd. Opremanje mladih životnim veštinama planirano je da se vrši kroz različite intervencije, kao npr kroz neformalno obrazovanje i rad sa mladima (uključujući podršku mobilnosti mladih i direktno angažovanje mladih iz dijaspore), formalno obrazovanje (tj. efikasnije uokvirivanje ovih tema u nastavi), razvoj i promociju Omladinske platforme kao tačke jedinstvenog digitalnog unosa za mlade, koji nudi različite informacije i usluge za mlade, razvoj programa za samoučenje, poboljšanje koordinacije programa finansiranih od centralnog i lokalnog nivoa i dr.

Specifični cilj 2: Poboljšanje dostupnosti, pristupačnosti i kvaliteta usluga (onlajn i uživo) i podrške koja se nudi mladim ljudima koji efikasno odgovaraju njihovim potrebama. Političke mere predviđene ovim ciljem obuhvatiće poboljšanje kvaliteta, efikasnosti i dostupnosti usluga koje se odnose na i) mentalno zdravlje, ii) seksualno zdravlje, iii) zavisnost i zloupotrebu narkotičkih supstanci i iv) sprečavanje ili prijavljivanje uznemiravanja, maltretiranje i nasilje (različitih oblika) itd. Neke od glavnih planiranih intervencija uključuju pružanje kvalitetnih onlajn usluga (npr. putem onlajn platforme), unapređenje direktno pruženih usluga (uključujući povećanje broja i kapaciteta profesionalaca i/ili pružalaca usluga, poboljšanje ili stvaranje adekvatnih i inkluzivnih usluga, prostori za pružanje ovih usluga i dr.), organizovanje različitih istraživanja i analiza radi boljeg razumevanja nedostataka usluga i sprovođenje preporuka iz njih proisteklih, uključivanje mladih u planiranje, razvoj i procenu pružene usluge it dr..

Specifični cilj 3: Unapređenje omladinskih politika i osnaživanje mladih u donošenju odluka, kreiranju politika i sprovođenju programa usmerenih na razvoj društva. Ovaj cilj predviđa sprovođenje različitih političkih mera u cilju unapređenja omladinskih politika, kako bi se efektivnije i efikasnije podržao razvoj i osnaživanje mladih, kako lično tako i kao nosilaca pozitivnih promena u zajednici i društvu. Neke od intervencija predviđenih ovim ciljem uključuju: reorganizaciju i jačanje omladinskih struktura (saveta mladih, saveta učenika, univerzitetskih studentskih parlamenata, itd.), omladinskih organizacija i organizacijama za mlade, stvaranje i funkcionalizacija omladinskih prostora (tj. , omladinski centri) po kvalitetnim i sveobuhvatnim standardima, funkcionalizacija i jačanje Agencije za razvoj mladih (u skladu sa Nacrtom zakona o mladima), promocija i povećanje kvaliteta volontiranja, angažovanje mladih u redovnom i strukturiranom dijaloge sa kreatorima politike, jačanje ili stvaranje mehanizama koji promovišu učešće mladih u donošenju odluka, kreiranju politike i razvoju njihove zajednice i izgradnji kapaciteta institucija i mladih za primenu modela za učešće mladih u ovim procesima, preispitivanje pravnog okvira i politika zasnovanih na dokazima stvaranjem efikasnog i održivog sistema za prikupljanje, obradu i redovno izveštavanje podataka za mlade itd.

⁸⁸ “Skills for Health” Skills-based health education including life skills: An important component of a Child-Friendly/Health-Promoting School. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42818/924159103X.pdf?isAllowed=y&sequence=1>

V. Mekanizmi sprovođenja i monitorisanja ocenjivanja

Mehanizam sprovođenja i koordiniranja

Sprovođenje DOS-a će se odvijati prema tri akciona plana koje će odobriti Vlada. Prvi akcioni plan obuhvatiće period 2024-2026, drugi period 2027-2029, a poslednji period 2030-2032. U okviru ove Strategije (kao dodatni akcioni planovi) razmatraće se Akcioni plan za sprovođenje Garancije za mlade i relevantni delovi Akcionog plana za sprovođenje Strategije obrazovanja (naime, specifični cilj 2 ovog plana), koja se bavi podizanjem kvaliteta obrazovanja). Ukoliko se takvi dodatni planovi ne nastave dalje od sadašnjeg perioda pokrivanja (tj. 2024-2032.), onda će se razviti konkretne mere i radnje za oblasti obuhvaćene tim dokumentima, koji će biti direktan deo ove Strategije. Sve institucije uključene u akcione planove biće odgovorne za sprovođenje Strategije. Ovo uključuje institucije koje su deo akcionih planova ili drugih postojećih strategija koje se bave specifičnim izazovima sa kojima se mladi suočavaju, kao što su Plan implementacije Garancije za mlade 2023-2025, Akcioni plan strategije obrazovanja (2022-2026), Nacrt strategije za tranziciju⁸⁹ pravdu Strategija migracija 2021-2025. Ove institucije će imati koordinacione sastanke svaka tri meseca na tehničkom nivou kao deo radne grupe, kao i na nivou odlučivanja u okviru Državne komisije za mlade (DKM). Opštinski nivo igra posebnu ulogu u omogućavanju implementacije Strategije, gde Aneks 3 elaborira neophodnu saradnju između centralnog i lokalnog nivoa. U zavisnosti od troškova aktivnosti i budžeta odgovornih, vodećih i/ili pratećih institucija, izvori finansiranja za realizaciju se alociraju prema važećem zakonodavstvu za budžetska izdvajanja sa godišnjim i srednjoročnim planiranjem i dopunjuju se uz podršku donatorske zajednice na Kosovu.

Nadgledanje i ocenjivanje

Praćenje sprovođenja Strategije je kontinuiran proces prikupljanja i analize informacija u vezi sa sprovođenjem intervencija/mera kao i konkretnih akcija ili aktivnosti. Praćenje implementacije prati sprovedene akcije, finansijska sredstva koja se dodeljuju i troše na redovnoj osnovi i upoređuje ih sa akcionim planom kako bi se procenila efektivnost i efikasnost sprovođenja Strategije. Dok praćenje učinka posmatra rezultate postignute na različitim nivoima: (i) prioritetne mere, (ii) specifične ciljeve i (iii) strateške ciljeve. Praćenje realizacije aktivnosti u okviru prioritetnih mjera, kao i praćenje dodijeljenih i utrošenih finansijskih sredstava vršiće se na osnovu akcionog plana za sprovođenje Strategije. Sa druge strane, praćenje učinka ili praćenje rezultata vršiće se na osnovu pasoša indikatora (Prilog 2 ovog dokumenta), gde se postavljaju indikatori učinka za prioritetne mere, specifične ciljeve i strateške ciljeve.

Praćenje realizacije prioritetnih mera, radnji i izdvojenih i utrošenih finansijskih sredstava vršiće se na svakih šest meseci, dok će se praćenje učinka vršiti na godišnjem nivou. Ministarstvo kulture, omladine i sporta (MKOS) biće odgovorno za prikupljanje i sistematizaciju informacija o praćenju od relevantnih institucija i izradu relevantnog izveštaja o praćenju (polugodišnjeg i godišnjeg), koji će biti dostavljen DKO-u⁹⁰ na razmatranje i takođe će biti objavljen i razgovarali sa drugim relevantnim akterima. Za

⁸⁹ Primenjuje se uz usvajanje Nacrta strategije za tranziciju pravdu od strane Vlade Republike Kosovo.

⁹⁰ Državnu komisiju za omladinu osnovala je 11. avgusta 2021. godine Vlada Republike Kosovo, kao najviši međuinstitucionalni koordinacioni mehanizam za sprovođenje sektorskih i međusektorskih politika za mlade. Komisija je ključni deo procesa izrade i implementacije Državne

praćenje sprovođenja akcionog plana priprema se šestomesečni izveštaj, koji se priprema na kraju meseca nakon izveštajnog perioda. Ovaj izveštaj se fokusira na završetak akcija definisanih u akcionom planu, razloge za kašnjenje, rizike povezane sa sprovođenjem akcija i naredne korake. Dok se godišnji izveštaj priprema na kraju prvog kvartala naredne godine. Pored blagovremenog završetka aktivnosti definisanih akcionim planom i korišćenja finansijskih sredstava, fokus godišnjeg izveštaja je da se sagleda i analizira ostvarenost rezultata i ciljeva prioriternih mera kao i konkretnih ciljeva upoređivanjem istih, sa ciljevima indikatora definisanih u okviru monitoringa i evaluacije, kao i da analizira moguće prepreke i alternativne mere kojima se ove glavne prepreke mogu otkloniti tokom sprovođenja Strategije. Ovi izveštaji će zatim biti dostavljeni Državnoj komisiji za mlade na pregled, odobrenje i dalje smernice.

U okviru evaluacije Strategije biće sprovedene dve vežbe vrednovanja: jedna pred kraj druge faze Strategije (2027-2029) i jedna na kraju Strategije (2030-2032). Prva vežba vrednovanja (među vrednovanje) će analizirati implementaciju prioriternih mera, kao i postignute rezultate. Upoređivanjem sa osnovnim stanjem, privremeno ocenjivaneće naglasiti promene u ukupnom kontekstu i proceniti da li ciljevi, prioriterni mere i ključne akcije ostaju relevantne, pre početka treće faze implementacije Strategije za period 2030-2032.

Ovo vrednovanje će takođe ispitati da li još uvek postoji puna koherentnost između ciljeva Strategije i nacionalnih prioriteta i politika. Srednjoročna evaluacija će se oslanjati na informacije dobijene iz sistema praćenja i ukupnog konteksta i daće smernice za reviziju akcionog plana Strategije. Konačno vrednovanje, koja će biti sprovedena u periodu 2031-2032, analiziraće celokupni napredak Strategije u celini. Ova evaluacija će izvestiti o efektivnosti, važnosti i relevantnosti, efikasnosti, inkluzivnosti i održivosti prioriternih mera Strategije.

Prilog 1: Akcioni plan (2024-2026)

Nacrt Akcionog plana (2024-2026)

I.	Strateški cilj 1: Mladi ljudi uživaju u zdravom, bezbednom, prosperitetnom životu i doprinose razvoju inkluzivnog i održivog društva				
I. 1	Specifični cilj 1: Osnaživanje mladih ljudi sa osnovnim životnim veštinama za uspešan i prosperitetan život ⁹¹				
B r.	Indikator	Osnovna vrednost	2024	2025	2026
1	Broj mladih	7,600 (2022)	15,000	20,000	25,000

strategije za mlade. Kao što je predviđeno novim Zakonom o mladima, uloga DKO-a u okviru ove strategije je da prati sprovođenje i odobrava godišnji izveštaj strategije.

⁹¹

Specifične mere/intervencije i akcije za koje se očekuje da će biti sprovedene u okviru ovog cilja pokrivaju različite oblasti životnih veština kao što su i) zdravstveno obrazovanje (fizičko, seksualno i mentalno) ii) socio-emocionalne veštine, iii) digitalne veštine i znanje računara, iv) Građansko vaspitanje, v) Obrazovanje o bezbednosti i socijalnoj koheziji, vi) Obrazovanje o zaštiti životne sredine, vii) Kulturno, umetničko i sportsko obrazovanje, itd.

	(razvrstanih po polu) osnaženih životnim veštinama kroz neformalno obrazovanje i omladinski rad				
2	Broj mladih (razvrstanih po polu) osnaženih životnim veštinama, kroz formalno obrazovanje i omladinski rad	Nije dostupan	18,000	23,000	28,000
3	Broj mladih (razvrstanih po polu) koji su osnaženi životnim veštinama putem onlajn platforme	0	0	10,000	50,000
4	Nivo zadovoljstva korisnika (razvrstanih po polu)	Nije dostupan	Nije dostupan	70% zadovoljni i veoma zadovoljni	70% zadovoljni i veoma zadovoljni
5	Procenat mladih iz drugih zajednica osnaženih životnim veštinama kroz (i) neformalno obrazovanje i omladinskog rada, (ii) formalno obrazovanje i (iii) onlajn platformu	Nije dostupan	10%	15%	20%

6	Procenat mladih sa invaliditetom koji su osnaženi životnim veštinama kroz (i) neformalno obrazovanje i omladinskog rada, (ii) formalno obrazovanje i (iii) onlajn platformu	Nije dostupan	10%	15%	20%								
7	Procenat mladih iz ruralnih područja koji su bili osnaženi životnim veštinama kroz (i) neformalno obrazovanje i omladinskog rada, (ii) formalno obrazovanje i (iii) onlajn platformu	Nije dostupan	20%	30%	40%								
B r.	Mera	Postupak ⁹²	Krajni rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeća institucija	Podržavajuće institucije	Indikator i mere	Vrednosti		
				Godina N1	Godina N2	Godina N3					2024	2025	2026
1.1.1	Osposobljavanje mladih životnim veštinama kroz kvalitetno neformalno obrazovanje i kvalitetan	Mapiranje programa neformalnog obrazovanja koji se fokusiraju na mlade u prioritarnim oblastima kojima se treba baviti tokom 2024-2026 (mentalno zdravlje, reproduktivno i seksualno zdravlje, bezbednost, zavisnost od	2024-2025	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MONT	Procenat programa koji ispunjavaju navedene standarde Vrsta životnih	0% TD u godini 2024	20% TD u godini	50% TD u godini

92

Gde je moguće, akcije predviđene u ovom specifičnom cilju će uključivati posebne mere (kao što je određivanje kvota, itd.) za specifično ciljanje mladih iz marginalizovanih grupa na Kosovu (kao što su mlade žene, mladi sa invaliditetom, mladi iz drugih zajednica, mladi iz ruralnih sredina, mladi koji žive u siromaštvu, mladi iz LGBTIK+ zajednice itd.).

omladinski rad	narkotičkih supstanci, kultura i sport, međuetnički odnosi, životna sredina, itd.)								veština kojima se bavi neformalno obrazovanje i omladinskog rada		20 24	20 24
	Utvrđivanje standarda kvaliteta programa neformalnog obrazovanja i omladinskog rada, financirano putem Strategije	2024	2,000 (MKOS)	/	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MONT				
	Uključivanje ovih standarda u javne pozive za sve organizacije, koje pružaju neformalno obrazovanje	2024	2,000 (MKOS)	/	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	Sve	/				
	Organizovanje javnih poziva za podizanje životnih veština mladih za identifikovane prioritetne oblasti	2026	120,000 (MKOS) 200,000 (MONT) 20,000 (MZ) 3,000 (ME)	120,000 (MKOS) 200,000 (MONT) 30,000 (MZ) 3,000 (ME)	120,000 (MKOS) 200,000 (MONT) 40,000 (MZ) 3,000 (ME)	Budžet Kosova (Podrška NVO koje podržavaju centre za učenje/RAE zajednicu) (MONT) (MKOS/DO) (MZ) (ME)	Sve	/				
	Digitalizacija procesa apliciranja i pregled aplikacija na javne pozive (za pojedince i nevladine organizacije)	2025	50,000 (MKOS)	/	/	Budžet Kosova (MKOS/Odeljenje centralne uprave)	MKOS	OEBS				
	Pružanje edukativnih aktivnosti preko vršnjačkih edukatora u prioritetnim oblastima	2024-2026	30,000 (MKOS)	30,000 (MKOS)	30,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MONT	UNICEF, UNFPA				
	Pilotiranje i proširenje programa "Umetnost i sport u školi".	2024-2026	300,000 (DS) 500,000 (DK)	300,000 (DS) 600,000 (DK)	300,000 (DS) 700,000 (DK)	Budžet Kosova	MKOS (DK i DS)	MONT				
	Broj učenika uključeni h u organizov		95,000	190,000	200,000							

						(MKOS/DS/DK)			ane vannasta vne fizičke aktivnosti u okviru obrazovnih ustanova (NRP)			
	Organizovanje omladinskih kampova u identifikovanim prioritetnim oblastima	2024-2026	50,000 (MKOS)	50,000 (MZ)	50,000 (MSPD)	80,000 (MZ)	Budžet Kosova (MKOS/DO) (MZ) (MSPD) (MALS) (MUP)	MKOS, MZ, MSPD, MALS, MUP	/			
	Podrška sportskim organizacijama u cilju promocije i razvoja rekreativne i zdravstvene fizičke aktivnosti (NRP)	2024-2026	100,000 MKOS	100,000 MKOS	100,000 MKOS		Budžet Kosova (MKOS/DS)	MKOS (DS)				
	Organizovanje programa za promovisanje interakcije između omladine Kosova i dijaspore	2024-2026	80,000 (MSPD)	80,000 (MSPD)	80,000 (MSPD)	10,000 MKOS	Budžet Kosova (MKOS) (MSPD)	MSPD	MKOS, MUP			
	Organizovanje programa koji podržavaju mobilnost mladih unutar i van Kosova (tako da mladi predstavljaju Kosovo na međunarodnom nivou)	2024-2026	30,000-50,000 (MONT)	30,000-50,000 (MONT)	30,000-50,000 (MONT)	50,000 (MKOS)	Budžet Kosova Grantovi za mobilnost (MONTI) (MKOS/DO)	MSPD i MKOS	MONT			
	Osnivanje Kancelarije Evropske Omladinska Kartica (EYCA) u MKOS-u	2024-2026	10,000 MKOS	10,000 MKOS	10,000 MKOS		Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MSPD, MIPT			
	Izrada sporazuma sa organizacijama civilnog društva i drugim stranama koje se bave	2024-2026	50,000 MKOS	50,000 MKOS	50,000 MKOS		Budžet Kosova	MKOS	MSPD, MIPT			

		aktivnostima Omladinske kartice za distribuciju omladinskih kartica				(MKO S/DO)							
		Podrška mladima za registraciju u Evropskoj Asocijaciji Omladinske Kartice učešće u programima kulturne razmene, obrazovnim programima (npr. Erasmus), radnim praksama (internship) u evropskim zemljama, kao i drugim aktivnostima u vezi sa Evropskom omladinskom karticom	2024	10 000 MKO S	10 000 MKO S	10 000 MKOS	Budžet Kosova (MKO S/DO)	MKOS	MSPD, MIPT				
		Organizacija upitnika za prikupljanje utisaka mladih za unapređenje usluga koje pruža Evropska omladinska kartica i realizaciju neophodnih poboljšanja	2024	5 000 MKO S	5 000 MKO S	5 000 MKOS	Budžet Kosova (MKO S/DO)	MKOS	MSPD, MIPT				
		Podizanje kapaciteta omladinskih radnika	2024-2026	30,000 MKO S	30,000 MKO S	30,000 MKOS	Budžet Kosova (MKO S/DO)	MKOS	MONT				
		Dizajniranje sistema za registraciju, praćenje i prijavljivanje korisnika javnih poziva	2024	10,000 MKO S	/	/	Budžet Kosova (MKO S/DO)	MKOS					
		Implementacija Akcionog plana Strategije tranzicione pravde, sa ciljem poboljšanja odnosa i međuetničkih interakcija između mladih ljudi iz različitih zajednica na Kosovu	2024-2026	30,000 (MKOS)	30,000 (MKOS)	30,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKO S/DO)	MP	MKOS				
1. 1. 2.	Osposobljavanje mladih životnim veštinama kroz formalno obrazovanje	Razvijanje analize kako bi se odredio najbolji način za pridruživanje ili jačanje nastave ovih tema (npr. socio-emocionalno obrazovanje, seksualno i reproduktivno obrazovanje, itd.) u		5,000 (MONT)	/	/	Budžet Kosova (MONT)	MONT	MKOS	Broj tema redovnih i sistematskih predavanja & SDG 4.7.1 (U kojoj meri su (i)	TD nē viti n 2024	TD nē viti n 2024	TD nē viti n 2024

		formalnom obrazovanju								obrazovanje za globalno građanstvo i (ii) obrazovanje za održivi razvoj, uključujući rodnu ravnopravnost i ljudska prava, uključeni na svim nivoima u: (a) nacionalne obrazovne politike; (b) nastavni plan i program; (c) obrazovanje nastavnika; i (d) ocenjivanje učenika			
		Izrada priručnika za nastavnike kako bi se pojačala nastava određenih tema i implementacija postojećih priručnika	2024	2,500 (MONT)	/	/	Budžet Kosova (MONT)	MONT	Opštine (MALS), UNICEF (UPP)				
		Osposobljavanje nastavnika za integraciju životnih veština u nastavi	2026	2,000 (MONT)	2,000 (MONT)	2,000 (MONT)	Budžet Kosova MONTI/Donatori	MONT	opštine (MALS), UNICEF (UPP)				
		Kontinuirano praćenje realizacije priručnika od strane nastavnika		10,000 (MONT)	10,000 (MONT)	10,000 (MONT)	Budžet Kosova (MONT)	MONT	Opštine (MALS)				
I. 1. 3.	Razvoj i promocija Omladinske platforme, kao jedinstvene digitalne ulazne	Dizajn i razvoj održive platforme koja je prilagođena mladima i dostupna na različitim uređajima (kao što su desktop, mobilni, tableti)	2024-2026	25,000 MKOS	10,000 Održavanje i izgradnja kapaciteta	10,000 Održavanje i izgradnja kapaciteta MKOS	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	Sve, (OEBS)	Broj korisnika platforme	0	20,000	10,000

	tačke za mlade (one-stop shop), koja nudi različite informacije i usluge za mlade				MKOS								
	Identifikacija i integracija svih postojećih programa ili usluga za mlade na platformi	2024-2026	/	/	/	/		MKOS	Sve				
	Razvoj novog konteksta platforme, uključujući razvoj artikala, podcasta, infografika, video animacija, treninga, onlajn kurseva itd..	2024-2026	20,000 MKOS	20,000 MKOS	20,000 MKOS	Budžet Kosova (MKOS/DO)		Sve	OEBS				
	Promocija platforme kod mladih ljudi	2024-2026	10,000 MKOS	10,000 MKOS	10,000 MKOS	Budžet Kosova (MKOS/DO)		MKOS	Sve				
	Razvoj programa za samoučenje (self-learning), kao na primer održavanje raznih onlajn kurseva/obuka, integrisanih u	2024-2026	20,000 MKOS	20,000 MKOS	20,000 MKOS	Budžet Kosova (MKOS/DO)		MKOS	Sve				
I. 1. 4.	Osposobljavanje mladih životnim veštinama kroz aktivnosti podizanja svesti	Organizovanje različitih kampanja i projekata za podizanje svesti za, sa i od strane mladih, u vezi sa negativnim pojavama koje utiču na mlade, kao što su upotreba opojnih supstanci, nasilje i uznemiravanje i maloletnička delinkvencija	2024-2026	3,000 (MONT) 5,000 MKOS 10,000 MZ	3,000 (MONT) 5,000 MKOS 25,000 MZ	3,000 (MONT) 5,000 MKOS 40,000 MZ	Budžet Kosova (MKOS/DO) (NBK) (MONTI) (MZ) Donatori	MONT, MUP, MKOS, MD	Sve	Broj mladih koji su uključeni u ove aktivite	TDu godini 2024	TDu godini 2024	TDu godini 2024
	Obeležavanje Meseca mladosti	2024-2026	30,000 (MKOS)	30,000 (MKOS)	30,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)		MKOS	Sve				
	Organizacija aktivnosti podizanja svesti (kao što je neformalna obuka za podizanje svesti) u oblasti bezbednosti (od strane KSB)	2024-2026	50,000 (MO i MUP)	50,000 (MO i MUP)	50,000 (MO i MUP)	Budžet Kosova (MO) (MUP)		MO MUP	MUP, MONT MKOS				
I. 1. 5.	Poboljšanje koordinacije programa finansiranih od centralnog	Utvrdjivanje mehanizama za komunikaciju i razmenu informacija/znanja/dobre prakse o programima neformalnog obrazovanja i omladinskom radu	2024-2026	5,000 (MALS)	5,000 (MALS)	5,000 (MALS)	Budžet Kosova (MALS)	MALS	MKOS	Mehanizam kreiran i funkcionalan	Ne	Da	Da

i lokalnog nivoa	između centralnog i lokalnog nivoa											
	Bolja koordinacija pružanja podrške (putem javnih poziva) programa neformalnog obrazovanja i omladinskog rada između centralnog i lokalnog nivoa	2024-2026	5,000 (MALS)	5,000 (MALS)	5,000 (MALS)	Budžet Kosova (MALS)	MALS	MKOS	Nivo programske koordinacije			
	Izrada baze podataka za registraciju i sistematsko izveštavanje o razvijenim programima i korisnicima	2024-2026	10,000 (MALS)	10,000 (MALS)	10,000 (MALS)	Budžet Kosova (MALS)	MALS	MKOS				
Opšti budžet za Specifični cilj 1:			2,156.500.00	2,210.000.00	2,348.000.00							
<i>Iz kojih kapitala:</i>												
<i>Iz kojih tekućih:</i>												
1. 2	Specifični cilj 2: Poboljšanje dostupnosti, pristupačnosti i kvaliteta usluga podrške, koja se nudi mladim ljudima koji efikasno odgovaraju njihovim potrebama⁹³											
B r.	Indikator	Osnovna vrednost	2024			2025			2026			
1	Broj mladih (razvrstano po polu) koji su dobili onlajn usluge	0	0			1,000			2,000			
2	Broj mladih (razvrstano po polu) koji su dobili direktne usluge	0	0			500			1,000			
3	Procenat mladih iz drugih zajednica koji su primili direktne i onlajn usluge	Nije dostupan	10%			15%			20%			
4	Procenat mladih sa invaliditetom koji su primili direktne i onlajn usluge	Nije dostupan	5%			7%			10%			
5	Procenat mladih iz ruralnih područja koji su primili	Nije dostupan	20%			30%			40%			

⁹³ Mere predviđene ovim ciljem pokrivaju poboljšanje kvaliteta, efikasnosti i dostupnosti usluga koje se odnose na i) mentalno zdravlje, ii) seksualno zdravlje, iii) zavisnost i zloupotrebu narkotičkih supstanci i iv) sprečavanje ili prijavljivanje uznemiravanja, bulizama, i nasilje (različitih oblika) itd.

	direktne i onlajn usluge												
6	Impresija mladih u vezi onlajn i direktnih usluga	Nije dostupan	Nije dostupan	Nije dostupan	70% zadovoljni i veoma zadovoljni	70% zadovoljni i veoma zadovoljni							
B r .	Mera	Postupak ⁹⁴	Krajni rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeće institucije	Podržavajuće institucije	Indikator i mere	Produkt		
				Godina N1	Godina N2	Viti N3					Vrednost		
											2024	2025	2026
1. 2. 1	Poboljšanje usluga koje se pružaju direktno ili fizički	Organizacija istraživanja radi boljeg razumevanja pruženih usluga i identifikovanja potreba za njihovim unapređenjem	2025	/	10,000 (MZ)	/	Budžet Kosova (MZ)	MZ	MKOS	Procenat škola i GCPM-a koji imaju psihologa	TDu godini 2024	TDu godini 2024	TDu godini 2024
		Izmena AU za primarnu zdravstvenu zaštitu (MZ) neophodna za postavljanje psihologa u GCPM	2024	3,000 (MZ)	/	/	Budžet Kosova (MZ)	MZ	MONT, Opštine (MALS)	Broj usluga/objekata sa poboljšanim karakteristikama prema mladima	TDu godini 2024	TDu godini 2024	TDu godini 2024
		Postavljanje psihologa u GCPM, škole, omladinske centre	2026	/	120,000 (MZ i MONTI)	200,000 (MZ i MONTI)	Budžet Kosova (MONTI) (MZ)	MZ, MONT, Opštine (MALS)	MKOS				
		Razvoj sadržaja obuke za psihologe koji rade sa omladinom	2024	/	/	/	/	MZ, UP, MONT	/				
		Obuka psihologa (prioritet školskih psihologa, psihologa u GCPM-u i u omladinskim centrima)	2025-2026	/	10,000 (MZ i MONT)	20,000 (MZ i MONT)	Budžet Kosova (MONT) (MZ)	MZ, MONT, MKOS, Opštine (MALS)	/				
		Pregled i razvoj protokola/procedura (po potrebi) za identifikaciju, tretman i upućivanje različitih slučajeva mladih za posebne usluge, kao i implementaciju postojećih protokola	2024-2026	2,000 (MONT)	2,000 (MONT)	2,000 (MONT)	Budžet Kosova (MONT)	MZ, MONT	Sve				
		Obuka nastavnika, opštinskih omladinskih radnika, opštinskih direkcija za mlade, socijalnih radnika itd. za primenu ovih protokola (po potrebi)	2024-2026	2,000 (MONT)	2,000 (MONT)	2,000 (MONT)	Budžet Kosova (MONT)	MZ, MONT, MALS (Opštine)	Sve				

⁹⁴ Gde je moguće, akcije predviđene u ovom specifičnom cilju će uključivati posebne mere (kao što je određivanje kvota, itd.) za specifično ciljanje mladih iz marginalizovanih grupa na Kosovu (kao što su mlade žene, mladi sa invaliditetom, mladi iz drugih zajednica, mladi iz ruralnih sredina, mladi koji žive u siromaštvu, mladi iz LGBTIQ+ zajednice itd.).

		Izrada priručnika i obuka psihologa, nastavnika, osoblja omladinskih centara, osoblja CSR, itd., za ranu identifikaciju mladih sa potencijalom za problematično ponašanje, kao i onih sa problemima mentalnog zdravlja	2024-2026	3,000 (MONT)	3,000 (MONT)	3,000 (MONT)	Budžet Kosova (MONT) (UP) Donatori	MZ, MONT, MKOS	Sve				
		Evaluacija/monitoring implementacije razvijenih protokola/procedura	2024-2026	10,000 (MONT)	10,000 (MONT)	10,000 (MONT)	Budžet Kosova (MONT)	MZ, MONT	Sve				
		Poboljšanje adekvatnih i inkluzivnih prostora za pružanje ovih usluga (kao što je opremanje škola funkcionalnim sigurnosnim kamerama))	2024-2026	170,000 (Opštine)	180,000 (Opštine)	190,000 (Opštine)	Budžet Kosova (Opštine)	Opštine (MALS)	MONT				
		Izrada studije izvodljivosti Omladinskog rehabilitacionog centra (NPR)	2024	50,000 (MKOS)	/	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MZ, MUP Opservatorija za drogu				
		Izrada projekta Omladinskog rehabilitacionog centra (NPR)	2024	/	20,000 (MKOS)	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MZ, MUP/ Opservatorija za drogu				
		Obezbeđenje u školama od strane policije, kroz obiliske škola i unutar školskih zgrada, kao i razvoj poseta u koordinaciji sa predstavnicima škola u cilju sprečavanja negativnih događaja (u školama sa visokim rizikom)	2024-2026	5,000 (MUP)	5,000 (MUP)	5,000 (MUP)	Budžet Kosova (MUP)	MUP (PK)	MONT				
1. 2. 2	Pružanje kvalitetnih onlajn usluga (npr. preko Platforme, aplikacija,	Mapiranje tipova i efikasnosti onlajn usluga koje se nude mladim ljudima u oblastima mentalnog zdravlja, seksualnog i reproduktivnog zdravlja, zavisnosti i bezbednosti	2024	5,000 (MKOS)	/	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MZ, MONT/ UP (Odsek za psihologiju)	Vrsta usluga koje se nude onlajn	TDu godini 2024	TDu godini 2024	TDu godini 2024

	interakcijom ovih mehanizama ili bilo kog drugog mehanizma	Izrada protokola za pružanje onlajn usluga	2024-2026	7,000 (MKOS)	7,000 (MKOS)	7,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MZ	MKOS, MONT				
		Ugovaranje za pružanje usluga savetovanja i upućivanja u oblasti mentalnog zdravlja, seksualnog zdravlja, zavisnosti i bezbednosti	2024-2026	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MZ				
		Podizanje kapaciteta lica koja se bave pružanjem onlajn usluga	2024-2025	8,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MZ				
		Definisanje načina monitoringa i praćenja kvaliteta usluga koje se pružaju onlajn (npr. putem povratnih informacija mladih)	2024-2025	5,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MZ				
		Promocija onlajn usluga mladima	2024-2026	3,000 (MKOS)	3,000 (MKOS)	3,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/				
		Pružanje ovih usluga na dva zvanična jezika, albanskom i srpskom, kako bi se obezbedila inkluzivnost (postepeno širenje mogućnosti pristupa ovoj platformi i za osobe sa invaliditetom)	2026	/	/	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/				
		Evaluacija za proširenje usluga koje se pružaju onlajn	2026	/	/	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS, MZ	MONT				
1. 2. 3	Uključivanje mladih u planiranje, razvoj i evaluaciju pruženih usluga	Konsultacije mladih preko onlajn platforme	2026	5,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	Donatori - UNICEF (U izveštaj)	Da li su mladi ljudi konsultovani u vezi poboljšanja i dopune/promene	Ne	Počelo je	Da
		Razvijanje konkretnog plana za uključivanje mladih u	2024-2026	/	/	/	Budžet	MKOS	/				

		redovne i strukturirane dijaloge sa pružaocima usluga, dajući im priliku da sa njima podele svoja iskustva, znanja i sugestije					Kosova (MKOS/DO)			ponuđeni h usluga			
		Sprovođenje plana za uključivanje mladih u planiranje, razvoj i evaluaciju pruženih usluga	2024-2026	10,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/				
		Aktivno uključivanje mladih u lokalne forume o bezbednosti, npr. LKJB (Lokalni komiteti za javnu bezbednost)	2024	2,000 (MUP)	/	/	Budžet Kosova (MUP)	MUP (PK)	Opštine (MALS)				
	Opšti budžet za specifični cilj			310,000.00	417,000.00	507,000.00							
	<i>Iz kojih kapitala:</i>												
	<i>Iz kojih tekućih:</i>												
I. 3	Specifični cilj 3: Unapređenje omladinskih politika i osnaživanje mladih u donošenju odluka, kreiranju politika i sprovođenju programa usmerenih na razvoj društva												
B r.	Indikator	Osnovna vrednost	2024	2025	2026								
1	Nivo sprovođenja mehanizama od strane institucija za uključivanje mladih u donošenje odluka i kreiranje politike	Nije dostupan	Bazna vrednost biće utvrđena 2024. godine	Cilj bi trebalo da se utvrdi 2024. godine	Cilj bi trebalo da se utvrdi 2024. godine								
2	Broj poboljšanih politika	Nije dostupan	1	2	3								
3	Procenat mladih koji učestvuju u volonterskim aktivnostima (razvrstano po polu)	13% (2019)	13%	15%	18%								
B r.	Mera	Postupak⁹⁵	Krajni rok	Budžet			Izvor finansiranja	Vodeće institucije	Podržavajuće institucije	Produkt			
				Godina N1	Godina N2	Godina N3				Indikator i mere	Vrednost		
											2024	2025	2026

⁹⁵ Gde je moguće, akcije predviđene u ovom specifičnom cilju će uključivati posebne mere (kao što je određivanje kvota, itd.) za specifično ciljanje mladih iz marginalizovanih grupa na Kosovu (kao što su mlade žene, mladi sa invaliditetom, mladi iz drugih zajednica, mladi iz ruralnih sredina, mladi koji žive u siromaštvu, mladi iz LGBTIQ+ zajednice itd).

I. 3. 1.	Reorganizacija i jačanje omladinskih struktura (kao što su Centralni omladinski savet, lokalni saveti mladih, omladinski centri, itd.) kao omladinske i NVO-e ⁹⁶	Stvaranje i funkcionalizacija omladinskih struktura predviđenih zakonima na snazi	2024-2026	10,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	Opštine (MALS)	Procenat opština sa savetima mladih osnovanim prema AU za savete mladih (NPR) Broj omladinskih NVO podržanih grantovima Broj projekata koje vode marginali zovani mladi ljudi, sa invaliditetom, devojke i mlade žene i delinkventna omladina (NPR)	40 %	60 %	80 %
		Organizacija obuka za omladinske strukture ili organizacije i organizacije za mlade	2024-2026	40,000 (MKOS)	40,000 (MKOS)	40,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	Opštine (MALS)		TD iz MKOS	TD iz MKOS	TD iz MKOS
		Pružanje institucionalnih grantova za razvoj omladinskih struktura i organizacija i organizacija za mlade	2024-2026	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/		30	40	50
		Promocija omladinskih struktura savetima učenika, studentskim parlamentima, kao i mladima u ruralnim sredinama, kako bi se podstaklo njihovo učešće u ovim strukturama	2024-2026	5,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	5,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/				
I. 3. 2.	Stvaranje i funkcionisanje omladinskih prostora (tj. omladinskih centara) u skladu sa utvrđenim standardima, dostupnim svim mladim ljudima bez izuzetka ⁹⁷	Definisanje standarda prostora za mlade (uključujući standarde pristupačnosti)	2024 – 2026	/	/	/	/	MKOS	Opštine (MALS), OEBS	Izgradnja, renoviranje i funkcionalizacija omladinskih i multifunkcionalnih centara (NPR)	15	16	18
		Praćenje implementacije ovih standarda bilo prilikom utvrđivanja omladinskih centara od strane opštine ili od strane drugih aktera	2024 – 2026	/	/	/	/	MKOS	Opštine (MALS)				
		Pružanje podrške za izgradnju, rehabilitaciju i/ili funkcionalizaciju zgrada omladinskih centara prema razvijenim standardima	2024 – 2026	1,300,000 (MKOS)	/	/	/	/	MKOS		Opštine (MALS)		

⁹⁶ Ova mera, kao i planirane akcije za njenu realizaciju mogu se menjati u zavisnosti od sadržaja novog Zakona o mladima.

⁹⁷ Ova mera, kao i planirane akcije za njenu realizaciju mogu se menjati u zavisnosti od sadržaja novog Zakona o mladima.

1. 3. 3.	Jačanje ili stvaranje mehanizama za promovisanje učešća mladih u donošenju odluka, kreiranju politike i razvoju njihove zajednice i podizanje kapaciteta institucija (lokalnih i centralnih) i mladih za primenu modela za učešće mladih u izvršnim i procesima donošenja odluka;	Vrednovanje postojećih mehanizama koji se apliciraju za promovisanje učešća mladih u donošenju odluka	2024	/	/	/	/	MKOS		Broj institucija koje su osnažene za efikasnu implementaciju mehanizama koji podstiču učešće mladih Broj tema o kojima se razgovara sa mladima Broj mladih koji su učestvovali u ovim dijalozima	0	3	5
		Promovisanje učešća mladih u procesima donošenja odluka	2024-2026	10,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/		2	3	4
		Organizacija obuka za podizanje kapaciteta institucija na lokalnom nivou za primenu modela za učešće mladih	2024-2026	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	Opštine (MALS)		200 (10% mladih iz ruralnih sredina, 10% mladih iz drugih zajednica, 10% mladih sa invaliditetom)	50 (15% mladih iz ruralnih sredina, 15% mladih iz drugih zajednica, 20% mladih sa invaliditetom)	10 (20% mladih iz ruralnih sredina, 20% mladih iz drugih zajednica, 20% mladih sa invaliditetom)
		Razvoj indikatora za mlade u merenju učinka opština	2025-2026	/	/	/	/	MALS	/				
		Organizovanje kontinuiranih dijaloga sa mladima o raznim pitanjima i korišćenjem digitalnih platformi	2024-2026	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/				

1. 3. 4.	Podsticanje, promovisanje i povećanje kvaliteta volontarizma kod mladih ⁹⁸	Mapiranje trenutnih NVO koje nude volonterski rad za mlade	2025	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/	Broj mladih kojima je pomoglo (putem platforme) da se uključe u volonterski rad (razdvojeno po polu)	TD iz MKOS	TD iz MKOS	TD iz MKOS
		Razvoj standarda za organizaciju, priznavanje i sertifikaciju volonterskog rada ⁹⁹	2024	/	/	/	/	MKOS	OEBS, UNICEF				
		Informisanje i obuka pružalaca volonterskog rada za sprovođenje volonterskih programa, koji su posebno usmereni na marginalizovane mlade (kao što su mladi sa invaliditetom, mladi iz ruralnih područja, i dr.)	2024-2026	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/	Procenat mladih iz ruralnih područja koji su se angažovali preko platforme	10%	15%	20%
		Organizacija aktivnosti za promociju i podsticanje volonterizma među mladima, ne samo sa aspekta profesionalnog razvoja već i ličnog i društvenog	2024-2026	40,000 (MKOS)	40,000 (MKOS)	40,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/	Procenat mladih iz drugih zajednica koji su se angažovali preko platforme	10%	15%	20%
		Ažuriranje platforme za volontere (kosovovolunteers.org), uključujući uključivanje mehanizma za prijavljivanje novih volontera angažovanih od strane opština	2024-2026	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	20,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	UNICEF	Broj sertifikovanih volontera unutar i van zemlje (NPR)	150	250	500
		Promovisanje mogućnosti za volonterski rad u regionu i Evropi kroz programe kao što su European Solidarity Corps dhe RYCO (NPR)	2024-2026	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	MONT				
		Pilotiranje i proširenje Programa "Volontarizma u školama" (NPR)	2024-2026	50,000 (MKOS)	50,000 (MKOS)	50,000 (MKOS)	Budžet Kosova	MKOS	MONT				

⁹⁸ U skladu sa novim Administrativnim uputstvom o volontiranju.

⁹⁹ Uključujući NVO-e, obrazovne institucije, lokalne omladinske strukture i druge javne i privatne institucije.

							(MKOS/DO)									
1. 3. 5.	Kompletiranje, praćenje i unapređenje pravnog okvira i politika za mlade na osnovu podataka	Organizacija anketa i reprezentativnih istraživanja (preko ASK-a ili sa spoljnim ugovorom) za praćenje ključnih indikatora u glavnim pitanjima koja se odnose na mlade ljude	2024-2026	/	40,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS/ASK	/	Broj indikatora koji se prate kroz sprovedeno istraživanje	TD	2	TD	3	4	
		Izrada podzakonskih akata za kompletiranje pravnog okvira za mlade	2024	10,000 (MKOS)	/	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/							Broj usvojenih i sprovedenih zakona, podzakonskih akata, politika
		Kontinuirana analiza implementacije i efekata postojećeg zakonskog okvira i ažuriranje ili unapređenje pravnog okvira	2025-2026	/	10,000 (MKOS)	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/							
		Izrada baze podataka za prikupljanje podataka za praćenje sprovođenja Strategije i mogućih efekata	2025	/	30,000 (MKOS)	/	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/							
		Prikupljanje podataka uz koordinaciju svih institucija uključenih u praćenje i vrednovanje Strategije, uključujući praćenje/verifikaciju na terenu u saradnji sa omladinskim strukturama	2024-2026	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/							
		Organizovanje sastanaka Državne komisije za mlade za praćenje sprovođenja Državne strategije za mlade	2024-2026	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/							
		Izrada i objavljivanje godišnjih izveštaja o sprovođenju Strategije na jeziku prilagođenom mladima	2024-2026	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/							
		Srednjoročno preispitivanje Strategije (2026.)	2026	/	/	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova	MKOS	DKS							

							(MKOS/DO)						
		Izrada drugog Akcionog plana (2027-2029)	2026	/	/	10,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	DKS				
1.3.6.	Reorganizacija i institucionalno prilagođavanje prema reformi predviđenoj novim Zakonom o mladima ¹⁰⁰	Formiranje Agencije za razvoj mladih	2024	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	2,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/	Kompletna reorganizacija	Ne	Počelo je	Da
		Sistematizacija osoblja Agencije	2025	75,900 (MKOS)	75,900 (MKOS)	75,900 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/				
		Organizovanje obuka za osoblje Agencije	2026	/	/	30,000 (MKOS)	Budžet Kosova (MKOS/DO)	MKOS	/				
	Opšti budžet za specifični cilj 3:			1,652,900.00	422,900.00	412,900.00							
	<i>Iz kojih kapitala:</i>												
	<i>Iz kojih tekućih:</i>												
	Ukupni budžet za Akcioni plan:			4,119,400.00	3,049,900.00	3,267,900.00							
	<i>Iz kojih kapitala:</i>												
	<i>Iz kojih tekućih:</i>												

Prilog 2: Pasoš indikatora

¹⁰⁰ Pod pretpostavkom da će novi Zakon o mladima usvojiti Skupština Kosova.

Indikator	Definicija	Izvor/tip podataka	Odgovorna institucija	Učestalost podataka	Osnovna vrednost	Cilj do 2026	Cilj do 2032.
1. Edukacija & Obuka							
Stepen odustajanja iz škole	Procenat učenika koji su napustili osnovnu nizu školu, srednju školu, visu i fakultet pre završetka studija (podeljeni po etničkoj pripadnosti i polu)	Ministarsvo za obrazovanje/ administrative ASK/UNICEF MICS 2019/20	Ministarstvo za obrazovanje	Godišnji	Visa srednja škola 9,5% (20,7% RAE), u i nižoj osnovnoj školi 2,7% (13% RAE) (2019)	Obavezno obrazovanje: ispod 0,1% Visoko srednje obrazovanje: 0.4% (NDSD)	Obavezno obrazovanje: ispod 0,1% Visoko srednje obrazovanje: 0,8% (2030-NDSD)
	Uključivanje dece Roma, Aškalija i Egijptana u obavezno osnovno i srednje obrazovanje	Periodični statistički podaci iz KAS-a i MKOS-ja	Ministarsvo za obrazovanje	Godišnji	Obavezno obrazovanje: 75%; Visoko i srednje obrazovanje: 31%	Obavezno obrazovanje: 90%; Visoko srednje obrazovanje: 50% (Strat. Obrazovanje PiV 2022-26)	
Niske performanse u čitanju, matematici i nauci	Procenat učenika koji su dostigli nivo 2 ili viši u čitanju, matematici i nauci na PISA testovima (indikator EU) ¹⁰¹	OECD-PISA	Ministarstvo za obrazovanje	Svake 4 godine	Samo 21% u čitanju, 23% iz matematike i 23% u nauci ili čitanju: 353,1; Matematika: 365,9; Nauka: 364.9	5% povećanje čitanja, matematike i nauke (NDSD)	Povećanje za 13%: za čitanje, matematiku i nauku (2030-NDSD)
Stopa učešća mladih u učenju zasnovanom na radu	Udeo mladih ljudi koji su bili deo učenja zasnovanog na radu (praksi, iznajmljivanje, obuka na licu mesta itd.) (indicatori EU-se indeks	FES/ anketa sa mladima	Ministarstvo za obrazovanje	Svake 4 godine	28% u praksi (2019)	80% profila stručnog obrazovanja omogućava praktično učenje (NDSD)	98% profila stručnog obrazovanja omogućava praktično učenje (2030-NDSD)
IKT veštine kod mladih	Procenat mladih sa veštinama informaciono-komunikacione tehnologije (ICT) po tipu veština (SDG 4.4.1) (po polu)	Anketa sa mladima	Ministarstvo za obrazovanje/ MKOS	Svake 4 godine		70% učenika, sa digitalnim veštinama (NSDS)	70% učenika, sa digitalnim veštinama (2030-NDSD)
Nepodudaranje veština -Horizontalne -Vertikalne	Procenat mladih ljudi na Kosovu koji rade na poslovima koji ne odgovaraju njihovoj profesiji. Procenat trenutnih poslova mladih zahteva niži nivo formalnog obrazovanja u poređenju sa postojećim nivoom	FES/ Anketa sa mladima	Ministarsvo za obrazovanje	Svake 4 godine	54% (2019) 44% (2019)	65% (total) 38% (total) SKZH)	50% (total) 36% (total) (2030-SKZH)

¹⁰¹ Radni dokument Osooblja Evropske komisije: O indikatorima EU u oblasti mladih

Indikator	Definicija	Izvor/tip podataka	Odgovorna institucija	Učestalost podataka	Osnovna vrednost	Cilj do 2026	Cilj do 2032.
	mladih zaposlenih na tim radnim mestima						
2. Zapošljavanje							
Stopa nezaposlenosti među mladima	Procenat nezaposlenih među aktivnim stanovništvom (zaposlenim i nezaposlenima) uzrasta od 15 do 24 godine (po polu) (SDG 8,5,2).	ASK / Anketa o radnoj snazi	MFPT	Godišnji	T: 38% M: 33,7%, F: 46.5% (2021)	Stopa zaposlenosti 30% (NDS)	Stopa zaposlenosti 40% (2030-NDS)
Mladi koji nisu zaposleni, obrazovanje ili obuci (NEET)	Procenat mladih (starosna grupa (15-24) nezaposlenih, niti u bilo kom obrazovanju ili obuci (SDG 8.6.1) (po polu)	ASK / Anketa o radnoj snazi	MFPT	Godišnji	T: 32.1% F: 32.4% (2021)	T: 20%; F: 20% (SKZH)	T: 15%, F: 15% (2030-SKZH)
Stopa učešća u omladinskoj radnoj snazi kod mladih	Procenat zaposlenih i nezaposlenih mladih među radno starosnom populacijom uzrasta od 15 do 24 godine (WPAY 9) (po polu)	ASK / Anketa o radnoj snazi	MFPT	Godišnji	T: 21% M: 27% F: 15% (2021)	47% (SKZH)	62% (2030-SKZH)
Neformalno zapošljavanje među mladima	% mladih ljudi zaposlenih u neformalnom sektoru ili u formalnim sektorima ali bez formalnih ugovora o radu	BB /Anketa	MFPT	Godišnji	48% (2017)	38% (2027-Strategija zapošljavanja)	
3.Zdravlje							
Mentalno zdravlje	Procenat mladih ljudi koji svoje mentalno zdravlje ocenjuju kao dobro ili veoma dobro (po polu) Mladi ljudi (15-24) koji su imali psihičke tegobe u protekle četiri nedelje (po polu) (indikator EU)	Anketa sa mladima		Svake 4 godine			
Natalitet tinejdžera	Natalitet adolescenata (uzrasta 10-14; uzrasta 15-19 godina) na 1000 žena u toj starosnoj grupi (SDG 3,7,2)	MZ / administrativni	MZ	Godišnji			
Upotreba kontraceptivnih pilula	Moderna kontraceptivna upotreba kod seksualno aktivne omladine uzrasta od	FES/ Anketa o mladima	MZ	Svake 4 godine	40% (2019)		

Indikator	Definicija	Izvor/tip podataka	Odgovorna institucija	Učestalost podataka	Osnovna vrednost	Cilj do 2026	Cilj do 2032.
	15 do 24 godine (WPAY 20)						
Uzrok smrti mladih samoubistava	Smrt uzrokovana samoubistvom na 100.000 stanovnika starosti od 15 do 24 godine. (EU indeks)	MZ / administrativno	MZ	Godišnji			
Rasprostranjenost ilegalne upotrebe droge	Godišnja prevalencija upotrebe nedopuštenih droga i ovisnosti o drogama kod mladih prema vrsti droge (WPAY 24) (prema spolu)	MZ / administrativne	MZ	Godišnji			
4. Socijalno uključivanje							
Zavisnost od porodične pomoći	Proporcija mladih ljudi (po polu/uzrastu) zavisni od pomoći porodice	Anketa sa mladima		Svake 4 godine			
Stepen teške materijalne deprivacije	Procenat stanovništva koje ne može da priušti najmanje četiri od sledećih devet članova: 1) plaća kiriju, hipoteku ili komunalne račune; 2) da im dom bude adekvatno topao; 3) da se suočava sa neočekivanim troškovima; 4) redovno koristi meso ili proteine; 5) odlazak na odmor, ili nemogućnost kupovine jednog; 6) TV 7) Frižider, 8) Auto, 9) Telefon. (EU. indeks)	Ankete	ASK	Svake 4 godine	Total: 44.1% Rom, Ashkali, Egijptian: 86.2% (2019/2020)	Total: 30% Rom, Ashkali, Egijptian: 60% (SKZH)	Total: 20% Rom, Ashkali, Egijptian: 40% (2030-SKZH)
Diskriminacija	Procenat mladih ljudi koji su se u prethodnih 12 meseci osećali lično diskriminisano ili maltretirano na osnovu diskriminacije zabranjene po međunarodnom zakonu o ljudskim pravima (SDG 10.3.1)	Anketa sa mladima		Svake 4 godine	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
5. Kultura & Kreativnost							
Izvođenje/učestvovanje u amaterskim	Udeo mladih ljudi (15-30) koji	NSA / Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.

Indikator	Definicija	Izvor/tip podataka	Odgovorna institucija	Učestalost podataka	Osnovna vrednost	Cilj do 2026	Cilj do 2032.
umetničkim događajima	izjavljuju da su bar jednom u poslednjih 12 meseci učestvovali u nekoj od sledećih amaterskih umetničkih aktivnosti: Sviraju jedan muzički instrument, pevanje, gluma, ples, igra pripremate poeziju, fotografiju, film. (EU.indeks)						
Učešće u kulturnim aktivnostima	Udeo mladih ljudi (15-30 godina) koji izveštavaju da su učestvovali u nekoj od sledećih kulturnih aktivnosti u poslednjih 12 meseci: posećeni istorijski spomenici (palate, zamkovi, crkve, bašte itd.), muzeji ili galerije, bili su u bioskopima ili na koncertu, pozorištu, plesnoj predstavi ili operi (indikator EU)	MKRS/ Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Učešće u sportskim aktivnostima Ili Učešće u sportskim klubovima	% mladih ljudi koji su učestvovali u redovnim sportskim aktivnostima (indikator EU) Ili Procenat mladih (15-30)godina starosti koji su učestvovali u aktivnostima nekog sportskog kluba	FES / Anketa sa mladima PKZH	MKOS	Svake 4 godine	28% mladi ljudi provodi vreme sa sportskim aktivnostima (2019) 9.7%	11.2%(2025-PKZH)	
6. Učešće i upravljanje mladima							
Učešće mladih u političkim aktivnostima	Samoizvestavanje učešća u aktivnostima političke organizacije ili političke stranke u poslednjih 12 meseci za starosnu grupu 15-29) (EU. indeks)	FES / Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	7% (2019)	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Učešće mladih sa Nevladinim Organizacijama	Samoizveštaj o učešću u aktivnostima	MKOS/ Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.	T TD u godini 2024.

Indikator	Definicija	Izvor/tip podataka	Odgovorna institucija	Učestalost podataka	Osnovna vrednost	Cilj do 2026	Cilj do 2032.
orijentisanim u razvoju zajednice & očuvanju životne sredine	lokalne organizacije usmerenim na unapređenju njihove lokalne zajednice i/ili lokalnog okruženja u poslednjih 12 meseci. Starosna grupa 15-29. (EU. indeks)						
Sveobuhvatno donošenje odluka	Procenat mladih Kosovara koji smatraju da su njihovi interesi zastupljeni "dobro" ili "veoma dobro" u nacionalnoj/lokalnoj politici (SDG 16.7.2)	FES / Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	10% (2019)	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Učešće mladih na lokalnim i nacionalnim parlamentarnim izborima	Procenat mladih od 18 do 29 godina koji se izjasnjavaju da su učestvovali na lokalnim i nacionalnim izborima u poslednje tri godine. (EU.I. indeks)	FES / Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	82% (2019)	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Mladi od 18-29 godina koji su izabrani u Skupštinu Kosova	Broj mladih poslanika izabranih u Skupštinu Kosova na poslednjim izborima. (EU. indeks)	MKOS/ administrativno	MKOS	Svake 4 godine	TD u 2024.godini	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Mladi koji koriste internet za interakciju sa javnim vlastima	Procenat mladih od 15 do 29 godina koji su koristili internet u poslednjih 12 meseci za interakciju sa javnim vlastima (tj. koristili su internet za jednu ili više sledećih aktivnosti: dobijanje informacija sa internet stranica javnih vlasti, preuzimanje zvaničnih obrazaca, slanje popunjenih obrazaca). (EU.I. indeks)	MKOS/ Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	TD u 2024.godini	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Mladi koji koriste internet za prikazivanje ili objavu mišljenja na sajtovima	Procenat mladih ljudi koji koriste internet za prikazivanje ili objavu mišljenja na sajtovima (tj. blogovi, društvene mreže itd.) za	MKOS/ Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	TD u 2024.	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.

Indikator	Definicija	Izvor/tip podataka	Odgovorna institucija	Učestalost podataka	Osnovna vrednost	Cilj do 2026	Cilj do 2032.
	diskusiju o građanskim i političkim pitanjima (u poslednja tri meseca) (indikator EU)						
Angažovanje mladih u volonterskim dobrovoljnim aktivnostima	Samo-prijavljeno učešće u dobrovoljnim volonterskim aktivnostima organizovanim u poslednjih 12 meseci za starosnu grupu 15-29 (indikator EU))	FES / Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	13% (2019)	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
7. Bezbednost							
Rasprostranjenost kriminala	Broj stanovnika starosti 15-24 godine u krivičnom pritvoru kao maloletnici, (WPAY 26)	Kosovska policija / Administrativno	Kosovska policija	Godišnje	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Fizičko, seksualno ili psihičko nasilje	Procenat devojaka partnera starosti 15- 29 godina podvrgnuto je fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilju od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera u prethodnih 12 meseci, po obliku nasilja i starosti (SDG 5.2.1)	MKOS/ Anketa sa mladima	MKOS	Svake 4 godine	TD u godini 2024.	TD u godina 2024.	TD u godina 2024.
Uznemiravanje	% mladih ljudi se osećalo maltretirano ili maltretirano u protekloj godini	Save the Children Kosova	MKOS	Svake 4 godine	35% starosti 13-17 godina (2022)	TD u 2024.	TD u 2024.
Bezbednost na Internetu	% mladih ljudi se oseća retko ili nikad bezbedno na internetu	Save the Children Kosova	MKOS	Svake 4 godine	14% dečaka i 9% devojčica (uzrasta 13-17 godina) (2022)	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Obezbeđenje u komšiluku, školi i napolju	Procenat mladih ljudi koji su se osećali veoma bezbedno ili donekle bezbedno (i) u svom susedstvu; (ii) kada su izašli; (iii) u školi (SDG 16.1.4)	UNKT	MKOS	Svake 4 godine	(i) 86%; (ii) 78%; (iii) 68% (2021)	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.
Međuetnicki -odnosi	% mladih ljudi koji misle da su	UNKT	MKOS	Svake 4 godine	15% (2021)	TD u godini 2024.	TD u godini 2024.

Indikator	Definicija	Izvor/tip podataka	Odgovorna institucija	Učestalost podataka	Osnovna vrednost	Cilj do 2026	Cilj do 2032.
	međuljudski odnosi "napeti"						

Prilog 3: Saradnja sa opštinama

Saradnja sa opštinama tokom implementacije Državne strategije za mlade i Akcionog plana 2024-26

Akcija	Neophodne akcije od strane opština	Odvornosti na centralnom nivou
Specifični cilj 1: Osnaživanje mladih sa osnovnim životnim vještinama za uspješan život i blagostanje		
Prioritetna mjera 1.1.1 Osposobljavanje mladih životnim vještinama kroz kvalitetno neformalno obrazovanje i kvalitetan rad s mladima		
Organizovanje javnih poziva za podizanje životnih vještina mladih za identifikovane prioritetne oblasti	Odvojiti vrste programa koji će se finansirati iz budžeta opštine i kada je to moguće da budu deo godišnjeg plana rada za sprovođenje Strategije; Kordinacija prilikom određivanja vrsta programa finansiranih od strane lokalnog nivoa sa centralnim nivoom	Podijeliti vrste programa koji će se finansirati iz centralnog budžeta i podijeliti godišnji plan rada za implementaciju Strategije; Kordinacija tokom određivanja vrsta programa finansiranih od centralnog nivoa sa lokalnim nivoom; Mapiranje programa neformalnog obrazovanja koje implementiraju centralni, lokalni i donatorski nivoi.
Utvrđivanje standarda kvaliteta za neformalno obrazovanje i programa rada sa mladima, finansiranih Strategijom	Učestvovati u određivanju standarda kvaliteta za neformalno obrazovanje i programa omladinskog rada	Utvrđiti standarde kvaliteta neformalnog obrazovanja i programa rada sa mladima uz učešće opština
Uključivanje ovih standarda u javne pozive za sve organizacije koje pružaju neformalno obrazovanje	Postepeno uključivanje standarda postavljenih u javne pozive za sve organizacije koje pružaju neformalno obrazovanje	Neposredno uključivanje definisanih standarda u javne pozive za sve organizacije koje pružaju neformalno obrazovanje; Pružanje potrebne podrške za uključivanje standarda postavljenih u javne pozive za organizacije koje pružaju neformalno obrazovanje
Pilotiranje i proširenje programa "Umjetnost i sport u školi".	Pružanje podrške DKA za implementaciju programa "Umjetnost i sport u školi"	Realizacija programa „Umetnost i sport u školi“ zajedno sa opštinama i MONTI (Ministarstvo Obrazovanje Nauke Tehnologije i Inovacije)
Kreiranje sistema za registraciju, praćenje i izvještavanje korisnika	Izveštavati pomoću sistema o vrsti programa i broju korisnika kroz neformalno obrazovanje i omladinski rad	Kreirati sistem registracije, praćenja i izvještavanja korisnika kroz neformalno obrazovanje i omladinski rad; Izveštavati u sistemu o vrsti programa i broju korisnika kroz neformalno obrazovanje i omladinski rad
Prioritetna mjera 1.1.2 Osposobljavanje mladih životnim vještinama kroz formalno obrazovanje		

Akcija	Neophodne akcije od strane opština	Odvornosti na centralnom nivou
Osposobljavanje mladih životnim vještinama upotrebom formalnog obrazovanja	Pružanje podrške od ODE (opštinski derpartan edukacije) za jačanje nastave o temama (npr. socio-emocionalno obrazovanje, seksualno i reproduktivno obrazovanje, itd.) u formalnom obrazovanju;	Razvijanje analize kako bi se odredio najbolji način za uključivanje ili učvršćivanje predavanja o ovim temama (npr. socio-emocionalno obrazovanje, seksualno i reproduktivno obrazovanje, itd.) u formalnom obrazovanju; Izrada priručnika za nastavnike kako bi se pojačala nastava određenih tema i implementacija postojećih priručnika; Obuka nastavnika za integraciju životnih vještina u nastavu; Kontinuirano praćenje implementacije priručnika od strane nastavnika.
Prioritetna mjera I.1.4 Osposobljavanje mladih životnim vještinama pomoću aktivnosti podizanja svijesti		
Organizacija različitih kampanja i projekata za podizanje svijesti mladih i mladih, vezanih za negativne pojave koje pogađaju mlade, kao što su upotreba opojnih supstanci, nasilje i uznemiravanje, te maloljetnička delinkvencija.	Podijeliti listu različitih kampanja i projekata podizanja svijesti za mlade i mlade koji će se finansirati iz opštinskog budžeta; Koordinacija tokom utvrđivanja različitih kampanja podizanja svesti i projekata finansiranih sa lokalnog nivoa sa centralnim nivoom	Podijeliti listu različitih kampanja i projekata podizanja svijesti za mlade i mlade koji će se finansirati iz opštinskog budžeta i kada je to moguće biti dio godišnjeg plana rada za implementaciju Strategije; Koordinacija tokom utvrđivanja različitih kampanja podizanja svesti i projekata finansiranih sa lokalnog nivoa sa centralnim nivoom
Prioritetna mjera I.1.5 Poboljšanje koordinacije programa finansiranih od strane centralnog i lokalnog nivoa		
Utvrđivanje mehanizama za komunikaciju i razmjenu informacija/znanja/dobre prakse o programima neformalnog obrazovanja i omladinskom radu između centralnog i lokalnog nivoa	Određivanje mehanizama za komunikaciju i razmjenu informacija zajedno sa centralnim nivoom Aktivno učešće u ovim mehanizmima	Utvrđivanje mehanizama za komunikaciju i razmjenu informacija zajedno sa lokalnim nivoom Aktivno učešće u ovim mehanizmima
Specifični cilj 2: Osnaživanje mladih sa osnovnim životnim vještinama za uspješan i ispunjen život		
Prioritetna mjera 1.2.1 Poboljšanje pruženih usluga direktno ili fizički		
Postavljanje psihologa u Glavnim Centrima Porodine Medicine (GCPM), škole i omladinske centre	Nakon izmjene i dopune Administrativnog uputstva (AU) za primarnu zdravstvenu zaštitu (Ministarstvo Zdravlja/MZ): Dodjela budžeta i zapošljavanje osoblja/psihologa u GCPM i regularizacija kancelarije	Promjena AU za primarnu zdravstvenu zaštitu (MZ) neophodna za smještaj psihologa u GCPM; Organizacija istraživanja radi boljeg razumijevanja ponuđenih usluga i utvrđivanja potreba za njihovim poboljšanjem; Razvoj sadržaja obuke za psihologe koji rade sa mladima; Obuka psihologa (prioritet školskih psihologa, psihologa u GCPM, i u omladinskim centrima);
Pregled i razvoj protokola/procedura (po	Angažovanje ili učešće u izradi protokola/procedura (po potrebi) za	Pregled i razvoj protokola/procedura (po potrebi) za identifikaciju, tretman i

Akcija	Neophodne akcije od strane opština	Odvornosti na centralnom nivou
potrebi) za identifikaciju, tretman i upućivanje različitih slučajeva mladih u posebne službe, kao i implementaciju postojećih protokola	identifikaciju, tretman i upućivanje različitih slučajeva mladih u posebne službe, kao i implementaciju postojećih protokola Pružanje mogućnosti za obuku nastavnika, opštinskih omladinskih radnika, opštinskih uprava za mlade, socijalnih radnika itd. za implementaciju ovih protokola (po potrebi)	upućivanje različitih slučajeva mladih u posebne službe, kao i implementaciju postojećih protokola Obuka nastavnika, opštinskih omladinskih radnika, opštinskih direkcija za mlade, socijalnih radnika itd. za implementaciju ovih protokola (po potrebi)
Izrada priručnika i obuka psihologa, nastavnika, osoblja centara za mlade, osoblja Centrima Socialne Zastite (CSZ), itd., za ranu identifikaciju djece/mladih sa potencijalom za ponašanje	Angažovanje ili učešće u izradi Priručnika za ranu identifikaciju djece/mladih sa potencijalom za delikventno ponašanje	Izrada priručnika i obuka psihologa, nastavnika, osoblja centara za mlade, osoblja PSC, itd., za ranu identifikaciju djece/mladih sa potencijalom za ponašanje
Unapređenje adekvatnih i sveobuhvatnih prostora za pružanje ovih usluga	Odvajanje budžeta i unapređenje adekvatnih i inkluzivnih prostora za pružanje usluga direktno to mladi ljudi, u vezi i) mentalnog zdravlja, ii) seksualnog zdravlja, iii) zavisnosti i zloupotrebe narkotičkih supstanci i iv) prevencije ili prijavljivanja uznemiravanja, maltretiranja i nasilja (različitih oblika)	Razmatranje mogućnosti za podjelu troškova ulaganja u infrastrukturu za pružanje usluga direktno stanovnicima
Specifični cilj 3: Unapređenje omladinskih politika i osnaživanje mladih u odlučivanje, kreiranje politika i implementaciju programa usmjerenih na razvoj društva		
Prioritetna mjera 1.3.1 Reorganizacija i jačanje omladinskih struktura (kao što su Centralni savjet mladih, lokalni savjeti mladih, omladinski centri, itd.) kao i omladinskih nevladinih organizacija		
Stvaranje i funkcionalizacija omladinskih struktura predviđenih zakonima na snazi	Uspostavljanje ili funkcionisanje lokalnih savjeta mladih Pružanje finansijske podrške za razvoj aktivnosti Lokalnih savjeta mladih.	Osnivanje Centralnog savjeta mladih; Pružanje finansijske podrške Centralnom savjetu mladih; Organizacija treninga za omladinske strukture ili organizacije
Prioritetna mjera 1.3.2 Stvaranje i funkcionisanje omladinskih prostora (tj. omladinskih centara) u skladu sa utvrđenim standardima, dostupnim svim mladim ljudima bez izuzetka		
Definicija standarda prostora za mlade (uključujući standarde pristupačnosti)	Učestvovao u definisanju standarda prostora za mlade (uključujući standarde pristupačnosti)	Definiše standarde prostora za mlade (uključujući standarde pristupačnosti) zajedno sa opštinama
Pružanje podrške za izgradnju, sanaciju i/ili funkcionalizaciju zgrada omladinskih centara prema razvijenim standardima	Odaberite omladinsku organizaciju/organizacije ili omladinsku organizaciju za upravljanje omladinskim centrom Pružanje finansijske podrške za realizaciju godišnjeg plana Doma omladine/Investon ose bashkë-investon në ndërtimin, rehabilitimin, dhe/ose funksionalizimin e	Učestvovanje u izboru omladinskih organizacija ili omladinskih organizacija za upravljanje Omladinskim centrom Pružanje finansijske podrške za realizaciju godišnjeg plana Omladinskih centara Ulaže ili suinvestira u izgradnju, sanaciju i/ili funkcionalizaciju zgrada omladinskih centara prema razvijenim standardima

Akcija	Neophodne akcije od strane opština	Odvornosti na centralnom nivou
	ndërtesave të qendrave rinore sipas standardeve të zhvilluara	
Prioritetna mjera 1.3.3 Jaçanje ili stvaranje mehanizama za promicanje učešća mladih u donošenju odluka, kreiranju politika i razvoju njihove zajednice i podizanje kapaciteta institucija (lokalnih i centralnih) i mladih za primjenu modela za učešće mladih u procesima donošenja odluka i ekzekutivnim procesima		
Promoviranje učešća mladih u procesima donošenja odluka	Uključivanje mladih u procese donošenja odluka	Organizacija obuka za podizanje kapaciteta institucija za primjenu modela za učešće mladih
Prioritetna mjera 1.3.4 Inkurajimi, promovimi, dhe rritja e cilësisë së vullnetarizmit tek të rinjtë		
Poticanje, promocija i povećanje kvaliteta volontiranja među mladima	Angažovanje volontera u raznim aktivnostima koje finansira opština Korištenje volonterske platforme za angažman i izvještavanje o angažovanim volonterima	Razvoj standarda za organizaciju, priznavanje i certifikaciju volonterskog rada Ažuriranje platforme za volontere (kosovovolunteers.org) Informisanje i obuka nosilaca volonterskog rada za realizaciju volonterskih programa itd.